

ประวัติ ลักษณะและความหมายของความรับผิด เกิดขาด

แต่เดิมตามทฤษฎีกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) เชื่อกันว่าบุคคลใดก็ตามก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่บุคคลอื่นนั้นทุกกรณีไป โดยไม่คำนึงถึงความผิดของผู้กระทำ ความเชื่อเช่นนี้ก็คือทฤษฎีรับกันนั่นเอง ซึ่งมีได้คำนึงถึงความสงบสุขที่จะ เกิดในสังคม หรือความรับผิดชอบโดยศีลธรรมของผู้ก่อให้เกิดการละเมิด แต่มุ่งหมายที่จะชี้แจงไว้ซึ่งความสงบสุขระหว่างบุคคลโดยวิธีการชดเชยค่าเสียหายแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหาย เป็นประการสำคัญ การที่บุคคลคนหนึ่งทำร้ายบุคคลอีกคนหนึ่ง แม้จะเป็นอุบัติเหตุโดยแท้หรือเป็นการป้องกันตนเอง บุคคลนั้นก็จะต้องชดเชยค่าเสียหาย จึงมีคำกล่าวว่ ในทางแพ่งนั้นกฎหมายไม่คำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำ แต่คำนึงถึงความสูญเสียและความเสียหายของคู่กรณีฝ่ายที่ต้องเสียหาย เป็นประการสำคัญ อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เป็นกฎที่ยอมรับโดยทั่วไปของชุมชนว่า บุคคลใดทำ ความเสียหาย บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบ (he who breaks must pay)^๒

^๑ Fowler V. Harper, A Treatise on the Law of Torts, 4 d. ed., (Indianapolis: The Bobbs-Merrill Company Publishers, 1940), p. 332.

^๒ Prosser, Law of Torts, p. 492.

ต่อมาแนวความคิดนี้เปลี่ยนไปว่า ความรับผิดในความเสียหายควรจะคำนึงถึงความผิด หรือความประมาท เลิน เล่อของผู้กระทำด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมมนุษย์ที่พัฒนาขึ้นตามลำดับ โดยที่กฎหมายในภาคเอกชนพยายามพัฒนาควบคู่ไปกับจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม ซึ่งในระยะหลังนี้มีแนวความคิดว่า ผู้กระทำต้องมีเจตนาหรือประมาทด้วย จึงจะต้องรับผิด^๑ ความรับผิดในทางละเมิดในระยะนี้เกิดจากเหตุ ๒ กรณีเท่านั้นคือ

๑. ความรับผิดในทางละเมิดอันเกิดจากการกระทำโดยจงใจ ทำให้บุคคลอื่นเสียหาย (Conduct intended to invade the legally protected interests of others) ทฤษฎีนี้คำนึงถึง เจตนาอันชั่วร้ายของผู้กระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จึงเป็นการสมควรที่จะให้ผู้กระทำต้องรับผิดในการกระทำของตน

๒. ความรับผิดในทางละเมิด ซึ่งเกิดจากการกระทำโดยประมาท เลิน เล่อ ทำให้บุคคลอื่นเสียหาย (Conduct which created a foreseeable and unreasonable risk to such interests of others) ทฤษฎีนี้ถือว่าการกระทำโดยประมาท เลิน เล่อก็เป็นกรกระทำที่ฝ่าฝืนสังคมและมีความร้ายแรง แม้จะไม่เท่ากับการกระทำโดยเจตนา แต่ก็สมควรที่จะมีการ เรียก ร้อง ค่าเสียหายกันได้^๒

จวบจนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ กฎหมายละเมิดก็ยังมีลักษณะที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก ซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบในทางศีลธรรมหรือความผิด (fault) อันเป็นมูลฐานของการชดเชยค่าเสียหาย ต่อมา เมื่อศีลธรรมของประชาชนเริ่มพัฒนาขึ้น จึงมีความเคลื่อนไหวในลักษณะของการยอมรับว่าความรับผิดตามกฎหมาย

^๑ Harper, A treatise on the Law of Torts, p. 332.

^๒ Ibid., p. 333.

เกิดจากความประพฤติของบุคคลที่เป็นพล เมืองก็จะไม่ปฏิบัติ เช่นนั้น แนวโน้มเช่นว่านี้เอง จึง เกิดการวางทฤษฎีในกฎหมายลักษณะละเมิดว่า "ไม่มีความรับผิดถ้าปราศจากความผิด"

(There should be no liability without fault)

แต่คำว่า "ความผิด" (fault) ในความหมายนี้ มิได้หมายความว่า เช่นเดียวกับ การผิดศีลธรรม แต่มีความหมายอย่างกว้างรวมถึงกรณีที่บุคคลไม่สามารถ กระทำไต่ความสามารถของเขา เช่นขาดความเฉลียวฉลาด สำคัญผิด ไม่ตั้งใจ และแม้จะเป็นเด็กเล็ก ๆ หรือคนวิกลจริตที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ ก็อาจต้องรับผิด ในผลแห่งละเมิดที่ตนได้ก่อขึ้นได้ โดยมีตัวอย่างคดีมากมายที่แสดงให้เห็นว่าศาลไม่คำนึงถึง ความผิดในกานศีลธรรมของผู้กระทำ ผู้กระทำอาจจะไม่มีความผิดเลยหรือมีจิตใจบริสุทธิ์ ก็อาจต้องรับผิด ความหมายของคำว่า "ความผิด" อย่างกว้างนี้จึงหมายถึงการปฏิบัติตน ต่างจากมาตรฐานที่สังคมต้องการให้บุคคลนั้นกระทำ เพื่อความสงบสุขของบุคคลในสังคม ด้วยกัน และรวมเอาการกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ไว้ด้วย เช่น การกระทำโดยบุกรุก ผู้บุกรุกจะอ้าง เหตุสำคัญผิดโดยสุจริตมา เป็นข้อแก้ตัวไม่ได้ ผู้รับซื้อสินค้าที่ถูกลักมาต้อง รับผิด ผู้พิมพ์โฆษณาด้วยคำหมิ่นประมาทต้องรับผิดในทางละเมิด ทั้งที่เขาเองอาจจะไม่รู้ ความหมายของถ้อยคำที่พิมพ์นั้นเลย หรืออาจไม่เคยอ่านข้อความนั้นอย่างจริงจัง เลยก็ได้ และยังมีอีกหลายกรณีที่บุคคลที่ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างดีก็ต้องรับผิดในทางละเมิด จุดสำคัญจึงอยู่ที่ว่า เราจะให้คำนิยามของคำว่า "ความผิด" นั้นกว้างเพียงใด^๒

อย่างไรก็ตาม ในช่วง ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา ทฤษฎีที่ว่า "ไม่มีความรับผิด ถ้า ปราศจากความผิด (There should be no liability without fault)

ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่จะถูกยกเลิก มีการยอมรับหลักใหม่ว่า ในบางกรณี

๑ Prosser, Law of Torts, p. 492.

๒ Ibid., pp. 493 - 494.

๕๐

จำเลยจะต้องรับผิดแม้ว่าจะมิได้กระทำผิดศีลธรรมและได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว เช่นผู้ควบคุมดูแลสัตว์ต้องรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ หลักใหม่นี้ก็คือหลักเรื่องความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability)^๑ นั้นเอง ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีอันตรายโดยสภาพหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย แม้ว่ากิจกรรมของจำเลยจะได้รับอนุญาตโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้วก็ตาม แต่จำเลยก็ยังคงรับผิดเพราะถือว่าจำเลยกระทำโดยมีเจตนาที่จะชวยหรือกระจายภาวะเสี่ยงภัยไปยังบุคคลข้างเคียง และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ในกรณีที่ไมอาจพิจารณาว่ากรณีฝ่ายใดพึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น จะต้องพิจารณาในแง่ความยุติธรรมทางสังคม (in view of the exigencies of social justice) โดยโยนความเสียหายให้แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แม้ว่าฝ่ายนั้นจะไม่มี ความผิดเลยก็ตาม ในค่านการบัญญัติกฎหมายก็เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่นกฎหมาย the workmen's compensation acts ก็ใช้หลักดังที่กล่าวข้างต้นนี้^๒

---

^๑ Henry C. Black, Black's Law Dictionary, 4d. ed., (Minnesota: West Publishing Co., 1968), p. 1591. ให้ความหมายของคำว่า "Strict Liability" ไว้ว่า หมายถึงความรับผิดที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดทั้งที่ไม่มี ความผิด กรณีที่จะถือว่าเป็นความรับผิดเด็ดขาดคือ เมื่อมิใช่การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ มิใช่การกระทำโดยมีเจตนาดีหรือเจตนาร้าย และไม่ว่าจำเลยจะรู้หรือไม่รู้ถึง การกระทำนั้น หรือไม่ก็ตาม จำเลยก็ไม่พ้นจากความรับผิด

^๒

Ibid., p. 494.

เหตุผลของการกำหนดให้มีความรับผิดชอบ เกิดจากชั้น เนื่องจากความเสียหาย อันเกิดจากเหตุการณ์บางอย่าง เกิดขึ้นบ่อยหรือเกิดขึ้นได้ง่าย แต่ผู้เสียหายไม่อาจ พิสูจน์ถึงสาเหตุที่ เกิดขึ้นหรือพิสูจน์ได้ยาก เพราะอาจ เป็นไปได้ว่า เหตุที่เกิดอยู่ใน ความรู้ เห็นของจำเลยแต่ผู้เดียวที่เป็นผู้เกิดขึ้น ผู้เสียหายอาจพิสูจน์ได้ว่า เหตุใดเกิดขึ้น จริง แต่ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่า เหตุนั้นเกิดขึ้นอย่างไร อันจะ เป็นการแสดงถึงมูลกรณีหรือที่มา แห่งความประมาท เลินเล่อของจำเลย ตัวอย่าง เช่น ลูกจ้างที่ได้รับความ เสียหายเนื่องจากเครื่องจักรกลในโรงงานขณะปฏิบัติงาน ในทางการว่าจ้าง ไม่อาจ พิสูจน์ถึงสาเหตุที่ เครื่องจักรกลก่อให้เกิดความเสียหายได้หรือกรณีความเสียหายอัน เกิดจากการลงพิมพ์โฆษณาข้อความหมิ่นประมาทของหนังสือพิมพ์ หากต้องพิสูจน์ว่า บรรณาธิการรู้หรือควรรู้ก็เป็นเรื่องที่ยากแก่การพิสูจน์อย่างยิ่ง ดังนั้น หากกฎหมาย ไม่กำหนดให้บุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบโดย เกิดจากแล้วก็จะเกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม เพราะบรรดาผู้เสียหายย่อมจะต้องหาทางที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากกรณีฝ่าย ตรงข้ามด้วยตนเองให้ได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีความรับผิดชอบ เกิดจากชั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไพจิตร บุญอุทัย, คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง ประมวลกฎหมาย
อาญา ลักทรัพย์โดยใช้ความมีได้หรือไม่ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย, หน้า ๕๒.

คดี Rylands V. Fletcher

ในปี ค.ศ. ๑๘๖๕ ได้มีคดีหนึ่งเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ ซึ่งถือว่าเป็นหลักที่ใช้ เป็นบรรทัดฐานเริ่มแรกของทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) ได้แก่ว่า Rylands V. Fletcher ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า จำเลยเป็นเจ้าของเหมืองแร่อยู่ที่ดินที่ติดกับที่ดินโจทก์ ต่อมาจำเลยได้ก่อสร้างเขื่อนกั้นน้ำในที่ดินของตน โดยว่าจ้างวิศวกรให้เป็นผู้สร้าง เขื่อนในลักษณะที่เป็นการว่าจ้างทำของของผู้รับจ้างทำเป็นเอกเทศ (Independent contractor) มีโซ่เป็นเพียงตัวแทนหรือลูกจ้างในอันที่จะนำเอาทฤษฎีความรับผิดในการกระทำของผู้อื่นหรือความรับผิดแทนกัน (Vicarious liability) มาใช้ ควบคู่กับความประมาทเลินเล่อของวิศวกรผู้รับจ้าง เมื่อเขื่อนกั้นน้ำสร้างเสร็จ และเริ่มใช้งาน เขื่อนนั้นไม่อาจจะกั้นน้ำได้ น้ำจึงไหลผ่านที่ดินจำเลยเข้าไปยังที่ดินของโจทก์ ซึ่งอยู่ติดกัน โจทก์ได้รับความเสียหายจึงนำคดีขึ้นฟ้องร้อง เรียกค่าเสียหายจากจำเลย ข้อสังเกตเกี่ยวกับคดีนี้ คือ จำเลยซึ่งเป็นเจ้าของเหมืองและที่ดิน มิได้รู้เห็นอะไรด้วย และมิได้ประมาทเลินเล่อ ความประมาทเลินเล่อตกแก่วิศวกรซึ่งทำสัญญาจ้างเป็นเอกเทศไปแล้ว แต่โจทก์มาฟ้องจำเลยเรียกค่าเสียหาย

ผู้พิพากษา แบล็คเบิร์น (Blackburn) ได้วางหลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันต่อมาว่า การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใด นำสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นในที่ดินของตน หรือมีหน้าที่ดูแลสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพราะสิ่งของนั้นอยู่ในที่ดินของตน บุคคลนั้นมีหน้าที่โดยเด็ดขาดที่จะต้องดูแลรักษาทรัพย์สินนั้น และต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสิ่งนั้นทุกกรณีไป

Fletcher V. Rylands, 1865, 3H. & C. 774, 159 Eng. Rep. 737, reversed in Fletcher V. Rylands, 1866, L.R. 1 Ex. 265, affirmed in Rylands V. Fletcher, 1868. L.R. 3 H.L. 330. ๑ Prosser, Law of Torts, pp. 505 - 506.

อย่างไรก็ตาม เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาขุนนางการตีความอย่างกว้าง ๆ ในกรณี
ดังกล่าวได้ถูกจำกัดลงไปโดยลอร์ดแคร์นส์ (Lord Cairns) กล่าววาทหลักที่ว่านี้
ใช้ได้แต่เฉพาะในกรณีที่เป็นการใช้ในลักษณะที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ

ดังเช่นในคดีนี้ การใช้ที่ดินของจำเลยแตกต่างจากการใช้ที่ดินเพื่อการใด ๆ
ที่คนธรรมดาทั่วไปใช้ ความเห็นของลอร์ด แคร์นส์ จึง เน้นแต่เฉพาะกรณีที่จำเลยใน
คดีนี้ใช้ที่ดินอย่างผิดปกติโดยไปสร้าง เชื้อในอาณาบริเวณที่เป็นเหมือนถ่านหิน มากกว่า
ที่จะคำนึงถึงการที่น้ำไหลมาออกไปจากที่ดิน เข้าไปในที่ดินของบุคคลอื่น หลักของลอร์ด
แคร์นส์ ใ้ใช้ เป็นบรรทัดฐานต่อ ๆ มา

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของความรับผิด เกิดจากจำกัดขอบเขตอยู่แต่เฉพาะ
วัตถุประสงค์การใช้หรือการกระทำที่มีลักษณะ เป็นพิเศษแตกต่างออกไป หรือผิดปกติธรรมดา
ในเรื่องความรับผิดเกิดความเสียหายในทางละเมิดนี้ โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ ถึงความประมาท -
เลินเล่อของจำเลยแต่ประการใด และการที่จำเลยอ้างว่าการใช้ความระมัดระวังตาม
สมควรที่จะป้องกันความเสียหายนั้นก็ไม่อาจรับฟังได้ เช่นเดียวกัน หลักความ
รับผิด เกิดจากความแนวโน้มมาจากนโยบายในทางกฎหมายที่ประสงค์จะให้มีการ เยียวยา
ความเสียหายในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นนอกเหนือจากเจตนาหรือประมาท โดย
เฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีการ เปลี่ยนแปลงและมีวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ล้ำหน้าจะให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายเรียกร้องค่าเสียหายได้ เฉพาะเรื่องจงใจหรือประมาท -
เลินเล่อเท่านั้น ไม่เป็นการเพียงพอ รากฐานแห่งความรับผิดเกิดความเสียหายจึงมาจากการที่
จำเลยก่อให้เกิดความเสียหายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ตามวิถีในสังคม ๒ มูลฐานของ
ความรับผิดในฐานะนี้ อยู่ที่การกระทำของจำเลยหรือการมีไว้ซึ่งสิ่งของนั้น ก่อให้เกิด
การเสียหายต่อชุมชนนั้น เหตุผลในการพิจารณาใช้หลักสายกลางอันได้แก่ความประพฤติ
หรือการกระทำซึ่งไม่ขยายไปจากมาตรฐานของสังคม จนขนาดจะถือได้ว่าเป็นการกระทำ

^๑ A.L. Armitage, Clerk & Lindsell on Torts, 13d. ed.,
(London: Seveet & Maxwell Co., Ltd. 1969), p. 839.

โดยประมาณ เลิน เลอควัย เหตุที่ เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ที่จำเลยจะพึงได้รับแล้ว ประโยชน์ ส่วนตัวของจำเลยมีมากกว่าสังคม เมื่อคำนึงถึงการ เสี่ยงภัยโดยฉกฉวย เช่นนั้นแล้ว สังคมจึงจำต้องยื่นมือ เข้ามา เพื่อจำกัดขอบ เขตการกระทำของจำเลยไม่ให้ปฏิบัติกรอันเกิด อันตรายต่อคนในสังคม ๑

ในขณะที่ความรับผิดเกิดจากเหตุอย่างว่า เป็นความรับผิดโดยปราศจากความผิด ใดๆก็ตามยังพอจะกล่าวได้ว่าหลักทางค่านศีลธรรมก็มีส่วนในการ ที่จะวินิจฉัยในการ ใช้กฎเกณฑ์ข้อนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่ว่าถ้าความเสียหายเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายก็ชอบที่จะ เยียวยาแก้ไขให้กลับคืนดังเดิมได้ เป็นข้อยกเว้น ว่าจำเลยจะต้องรับผิดแม้ไม่มีความผิด แต่จุดที่ทำให้ต้องรับผิดนั้น ได้แก่การที่จำเลยสร้างความ เสี่ยงภัยให้แก่สมาชิกในสังคมนั้น มีคำกล่าวว่าเป็นความผิดที่มีเงื่อนไข (conditional fault) ซึ่งหมายความว่ายังคงไม่ถึงว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจนกว่า การกระทำของจำเลยจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น ๒

Res Ipsa Loquitur

อย่างไรก็ตาม หลักเรื่องความรับผิดตามทฤษฎีรับภัยดังกล่าวนี้ ถ้าจะว่ากันใน ทางประวัติศาสตร์แล้ว มีประโยคที่เป็นภาษาลาตินอยู่ประโยคหนึ่งว่า "Res Ipsa Loquitur" ซึ่งแปลว่า "The Thing speaks for itself" หมายความว่า ปล่อยให้ ความจริงแสดงตัว เองออกมา คำพูดประโยคนี้นปรากฏตามหลักฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัย

๑ Ibid., pp. 494 - 495.

๒

Ibid., p. 495; Edward J. Kionka, Torts in a Nutshell

Injuries to persons and property, (St. Paul Minn: West Publishing Co., 1977), p. 35.

ซีเซโร^๑ แต่ที่โต้แย้งกันตลอดมาก็คือ ประโยชน์ เป็นหลักกฎหมายสารบัญญัติหรือหลักกฎหมายวิธีสบัญญัติกันแน่ ความเห็นฝ่ายหนึ่งมีว่า หลัก *Res Ipsa Loquitur* เป็นหลักกฎหมายสารบัญญัติ ใช้ในการวินิจฉัยลักษณะความผิดทางละเมิด เพื่อหาว่าใครควรต้องรับผิด แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ ใช้ในเรื่องการกำหนดหน้าที่นำสืบ ข้อนี้ถ้าพิจารณาในแง่ประวัติศาสตร์แล้ว ได้มีการนำหลักดังกล่าวมาใช้เป็นครั้งแรกในทางสารบัญญัติโดยท่านประธานศาลพอลล็อก (Pollock) ซึ่งได้นำมาอ้างในคดีอังกฤษระหว่าง *Byrne v. Boadle*, (1863) 2 H & c 722 วินิจฉัยว่าเป็นหลักในการกำหนดความรับผิดในกรณีประมาทเลินเล่อของฝ่ายหนึ่ง แต่ในคดี *Christie v. Griggs*, (๑๘๐๘) 2 Camp. 79, 170 Eng. Rep. ๑๐๘๘ ซึ่งวินิจฉัยประมาณ ๕๐ ปีก่อนหน้านั้น เซอร์เจมส์แมนส์ฟิลด์ (Sir James Mansfield) ได้เคยนำหลักนี้มาใช้ในทางวิธีสบัญญัตติก่อน โดยวินิจฉัยว่าตามหลัก *Res Ipsa Loquitur* ผู้ควบคุมรถม้าต้องรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากรถม้านั้น แต่ในคดี *Potomac Edison Co. v. Johnson*, (๑๘๓๐) 160 Md. 33, 152 A. 633. ผู้พิพากษานายหนึ่งให้ความเห็นแย้งว่า *Res Ipsa Loquitur* ไม่ใช่หลักกฎหมาย หรือทฤษฎี หรือสภาพกฎหมายใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นเพียงประโยคภาษาละตินธรรมดาที่ไม่ได้มีความหมายใด ๆ

แม้กระนั้นก็ตาม ในปัจจุบันนี้ คำราทั้งหลายยอมรับกันว่า *Res Ipsa Loquitur* เป็นหลักวิธีสบัญญัติ ซึ่งนำมาใช้ในการนำสืบหาตัวผู้รับผิดในคดีละเมิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดอันเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อในกรณีที่จะต้องวินิจฉัยความรับผิด เกิดขาดกึ่งที่ศาสตราจารย์เฟลมมิง (John G. Fleming) ได้กล่าวไว้ว่า

“ในบางกรณีเพียงข้อเท็จจริงที่ได้ความว่า มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ย่อมทำให้เข้าใจได้ว่าความประมาทเลินเล่อจะตกอยู่กับฝ่ายจำเลย โดยโจทก์ไม่ตองนำสืบให้เห็นถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลย พฤติการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพยาน

^๑ William L. Prosser, and John W. Wade, Cases and Materials on Torts, 5 d. ed., (Newyork: The Foundation Press, 1971), p. 235.

แนวคิดในเรื่องนี้ก็...หลัก *Res Ipsa Loquitur* ไม่มีอะไรมากไปกว่า เป็นหลักที่กำหนดขึ้นเพื่อความสะดวกในบางสถานการณ์ โดยไม่คำนึงว่า โจทก์นำสืบได้สมตามข้อกล่าวอ้างของคุณหรือไม่ ในกรณีที่ทั้งโจทก์และจำเลยต่างไม่อาจนำสืบได้ ความรับผิดชอบตกอยู่กับจำเลยโดยไม่มีปัญหา แท้จริงแล้ว คำพูดประโยคนี้ไม่ได้มีอะไรใหม่ เพราะตรงตามสามัญสำนึกอยู่แล้ว โดยอาศัยเพียงความสังเกตหรือประสบการณ์ก็แสดงให้เห็นได้อย่างที่ใครควรรับผิดชอบ เป็นที่น่าเสียดายว่าทฤษฎีภาษาลาตินประโยคนี้ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นหลักกฎหมายสารบัญญัติแทนที่จะเป็นหลักในทางกฎหมายลักษณะพยาน...

หลัก *Res Ipsa Loquitur* มีใช้ในหลายคดี โดยเฉพาะในกรณีอุบัติเหตุ... โดยถือว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นย่อมเพียงพอที่จะสรุปว่าจำเลยประมาทเลินเล่อ"

ถ้าจะว่าไปแล้ว หลัก *Res Ipsa Loquitur* นำมาใช้ในการนำสืบในกรณีวินิจฉัยความรับผิดชอบก็คล้ายๆกัน แต่อาจมีข้อยกเว้นกันเสียทั้งหมด เพราะ *Res Ipsa Loquitur* ใช้สำสืบความประมาทเลินเล่อหรือไม่เท่านั้น แต่ก็นับว่าเกี่ยวข้องกันอยู่ไม่น้อย เพราะช่วยให้หาตัวผู้ต้องรับผิดชอบหรือควรต้องรับผิดชอบได้สะดวกขึ้น เช่นถือว่าผู้ควบคุมหรือครอบครองยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล ทรัพย์สินอันตราย หรือผู้ครอบครองโรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง ต้นไม้ ต้องรับผิดชอบถ้าเกิดความเสียหายจากทรัพย์สินในความครอบครองของตน สิ่งเหล่านี้ถ้าจะว่ากันในทางหลักความรับผิดชอบ ก็ต้องว่าเป็นข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบเบื้องต้น และถ้าจะมองในแง่ *Res Ipsa Loquitur* ก็ถือว่าถ้าความเสียหายเกิดจากสิ่งเหล่านี้สามัญสำนึกบอกเราว่าผู้ครอบครองน่าจะรับผิดชอบ ผู้ครอบครองจึงต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ประมาทเลินเล่อ หรือไม่ควรต้องรับผิดชอบ ไม่ใช่ให้ฝ่ายโจทก์เป็นผู้ต้องพิสูจน์ตามหลักทั่วไปที่ว่า

"ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นต้องนำสืบ" ๑

ขอบข่ายของความรับผิด เกิดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิดในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอน-
ลอว์ (Common Law)

ขอบข่ายของความรับผิด เกิดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิดในระบบคอมมอนลอว์
(Common Law) แยกพิจารณาได้ดังนี้

๑. ความรับผิดเกิดขาดกรณี Rylands V. Fletcher
๒. ความรับผิดเกิดขาดที่เกี่ยวกับสัตว์
๓. ความรับผิดเกิดขาดที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายและอื่น ๆ

๑. ความรับผิดเกิดขาดกรณี Rylands V. Fletcher

ก. สิ่งของที่อยูภายใต้หลักความรับผิดเกิดขาด ๒

ในคดี Rylands V. Fletcher ผู้พิพากษาแม็คเบิร์น ในศาล

Exchaquer Chamber ได้กล่าวว่าสิ่งของที่อยูภายใต้หลักความรับผิดเกิดขาด

ได้แก่ "สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ หากมีช่องทางที่สิ่งนั้นสามารถ

หลุดพ้นจากทางของมัน" (Anything likely to do mischief if it escapes)

สิ่งที่ว่านี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่เป็นอันตรายโดยสภาพของมันเอง ดังจะเห็นได้ว่าใน

คดี Rylands V. Fletcher นำถือว่า เป็นสิ่งของที่อยูภายใต้หลักเรื่องความ

Thode, "The Unconscious Patient; Who Should Bear the Risk of Unexplained Injuries to a Healthy Part of His Body" Utah Law Review (1969), p. 1.

๒ Harry Street, The Law of Torts, 6d. ed., (London: London Butterworths, 1976), pp. 248 - 250.

รับผิดชอบแก่ ทั้งที่โดยตัวของมันเองแล้ว ไม่ใช่วัตถุอันตราย (dangerous) ในคดีระหว่าง *Read V. Lyons* (๑๙๔๗) ^๑ ผู้พิพากษาดูปาร์ก (Du Parcq) กล่าวว่า ข้อสำคัญอยู่ที่ตรงจุดที่ว่าสิ่งของนั้นมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้หรือไม่ หากสิ่งนั้นสามารถที่จะหลุดพ้นจากวิถีทางเดิมของมัน และไม่ว่าความเสียหายจะเกี่ยวข้องกับภัยส่วนบุคคลหรือไม่ ไม่ใช่สิ่งสำคัญ ทั้งนี้ สิ่งสกปรกหรือน้ำจึงอยู่ในขอบเขตแห่งความหมายนี้ควย อย่างไรก็ตาม วัตถุอันตรายในตัวของมันเอง ถือได้อยู่แล้วว่า อาจจะก่อให้เกิดอันตรายได้ในทุกขณะ จึงอยู่ในขอบเขตแห่งความหมายนี้เช่นเดียวกัน

มีข้อนำสิ่ง เกตว่าสิ่งของที่จัดอยู่ภายใต้หลักความรับผิดชอบในกรณี

Rylands V. Fletcher นั้น มีความหมายแคบกว่าความหมายของคำว่า "สิ่งรบกวนหรือสิ่งทีก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ" (nuisance) ในกรณี *Rylands V.*

Fletcher เห็นได้ว่าสิ่งนั้นโดยธรรมชาติในตัวของมันเอง จะก่อให้เกิดความเสียหาย (injure) ได้ ไม่ว่าตัวของมันเองจะหลุดพ้นไปตามวิถีทางของมัน หรือเป็นการออกไปในลักษณะกระจายเป็นควัน แก๊ส ไฟฟ้า แสง หรือกลิ่นออกไป แต่สำหรับสิ่งรบกวนหรือสิ่งทีก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ (nuisance) นั้น วัตถุนั้นโดยสภาพของตัวมันเอง ไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดความเสียหาย ตัวอย่างเช่นจำเลยจะต้องรับผิดชอบเพื่อนบ้านในฐานะก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญในการที่จำเลยเคาะถาดกับผนัง ซึ่งอยู่ติดกับเพื่อนบ้านและก่อให้เกิดเสียง เป็นที่น่ารำคาญ ^๒ จะเห็นได้ว่าโดยสภาพในตัวของวัตถุก็อาจไม่ได้หลุดพ้น หรือส่งกลิ่นควันหรือเสียง แต่ประการใดเลย

^๑ Ibid., Prosser, Law of Torts, p. 508.

^๒

Christie V. Davey (1893) 1 ch. 316.

๕๕

ตามแนวคำพิพากษาของศาลอังกฤษในเวลาต่อ ๆ มาถือ ว่าสิ่งของที่อยู๋ภายใต้
หลักความรับผิดชอบ เกิดขาดในกรณีนี้ได้แก่กระแสไฟฟ้า^๑ แก๊ส^๒ วัตถุระเบิด^๓
ไฟ และวัตถุที่มีสภาพคล้ายคลึงกันที่อาจก่อให้เกิดไฟได้ เช่นถังน้ำมัน ไม่ว่าจะ เป็น
ถึงวาง เปลาหรือบรรจุน้ำมันอยู่ด้วยก็ตาม น้ำมันเชื้อเพลิง^๔ สิ่งของที่อาจจะปล่อย
แก๊ส ควัน^๕ และมีข้อน่าสังเกตว่าศาลได้พิพากษาว่า เจ้าของที่ดินที่ย่อมให้กลุ่มคน
พเนจรอาศัยอยู่ในที่ดินของตน จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรบกวน
ซึ่งคนพเนจรได้กระทำต่อที่ดินข้างเคียงด้วย^๖

ในสหรัฐอเมริกา คดีระหว่าง Rylands v. Fletcher ได้รับการ
ยอมรับทันทีโดยศาลของรัฐแมสซาชูเซต และมินเนโซตา แต่ถูกปฏิเสธโดยศาลของ
นิวแฮมป์เชียร์ นิวเจอร์ซีย์ และนิวเจอร์ซีย์ สองคดีนี้เป็นเรื่องการระเบิดของหม้อต้มน้ำ

---

^๑ National Telephone Co. v. Baker, (1893) 2 Ch. 186.

^๒

Batcheller v. Tunbridge Wells Gas Co., (1901) 84 L.T. 765.

^๓

Rainham Chemical Works, Ltd. v. Belvedere Fish Guano Co.,
(1921) 2 A.C. 495, H.L.

^๔

Musgrove v. Pandelino, (1919) 2K.B. 43, C.A., Perry v.
Kendricks Transport, Ltd., (1956) All. E.R. 154, C.A.; Jones v.
Festiniog Ry. Co., (1868) L.R. 3. Q.B. 733.

^๕

West v. Bristol Tramway Co., (1908) 2K.B. 14, C.A.

^๖

Attorney General v. Corke, (1933) Ch. 89.; Prosser,
Law of Torts, p. 513.

แบบธรรมดา และคดีที่สามเป็นเรื่องมาที่วิ่ง เติลคไปบนทางหลวง ซึ่งนับว่า เป็นการไร้
 โดยปกติธรรมดา ซึ่งศาลอังกฤษมิได้นำหลักความรับผิดชอบเกิดจากมาใช้ ในตอนท้ายของ
 คำพิพากษาทั้งสามคดีนี้ นักกฎหมายหลายคนได้ประมาณว่า หลักความรับผิดชอบเกิดจากเป็น
 การขยายการไร้หลักความรับผิดชอบออกไปโดยไม่มีเหตุผลและไม่คำนึงถึงอุบัติ เหตุที่ไม่อาจ
 หลีกเลี่ยงได้ หลักกฎหมายเรื่องประมาท และหลักกฎหมายเรื่อง *Res Ipsa*
Loquitur ^๑ แต่ในเวลาต่อมา ศาลในสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับหลักในคดี
Rylands v. Fletcher โดยถือเอาเงื่อนไขและลักษณะของการกระทำ ซึ่งจะนำหลักนี้
 มาใช้ เช่นเดียวกับของอังกฤษ คือในกรณีผิดปกติวิสัย อันตรายอันเกิดขึ้นอย่างผิดปกติ
 ธรรมดา หรือการกระทำที่ไม่เป็นไปตามปกติที่ควรจะเป็น (*The thing out of*
place, the abnormally dangerous condition or activity which is not
a "natural" one where it is.) ^๒

ข. บุคคลที่ต้องรับผิดและต้องรับผิดต่อใคร ^๓

บุคคลที่ต้องรับผิด ได้แก่ เจ้าของหรือผู้ควบคุมสิ่งของหรือวัตถุอันตรายนั้น
 หลักกติกาดังกล่าวนี้ขยายไปถึงบุคคลที่ได้นำมาหรือ เก็บรักษาวัตถุนั้นไว้ แม้ว่า เขาจะ
 ไม่ใช่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน เป็นแต่เพียงได้รับอนุญาตให้เข้าไปในที่ดินเท่านั้น
 และถ้าวัตถุนั้นได้ถูกนำมาติดตั้งหรือ เก็บรักษาไว้ในที่ดิน เพื่อประโยชน์ของผู้ครอบครอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในหน้า ๕๓-๕๖.

^๒ Prosser, Law of Torts, pp. 505 - 512.

^๓ Amitage, Cleck & Lindsell on Torts, pp. 846 - 847.

ที่ดินหรือวัตถุประสงค์ของผู้ครอบครองที่ดิน หรือโดยได้รับอนุญาตจากผู้ครอบครองที่ดิน ก็จะต้องรับผิดชอบ ๑ กรณีที่เจ้าของที่ดินซึ่งได้ให้ผู้อื่นเช่าที่ดินไป ได้รู้และยินยอม ให้ผู้อื่นนำวัตถุอันตรายเข้ามา เก็บรักษาไว้ในที่ดินนั้น เจ้าของที่ดินจะต้องรับผิดชอบ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น อันมิใช่เกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้เช่า ส่วนกรณีที่ เจ้าของที่ดิน ซึ่งมีสิ่งของที่จะต้องรับผิดชอบ เช่น เชื้อเพลิง ภายหลังจากที่ได้ให้ผู้อื่นเช่าที่ดิน ไปแล้ว จะต้องรับผิดชอบหรือไม่นั้น ยังเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอยู่ และยังไม่เป็นที่ยุติ ๒

ต้องรับผิดชอบใคร โดยหลักทั่วไปจะเห็นได้จากคดี **Rylands v. Fletcher** ซึ่งวินิจฉัยว่าบุคคลที่ตองรับผิดชอบนั้น จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายใด ๆ ที่ได้เกิดขึ้นเป็นผล ตามมา ฉะนั้น จึงหมายความว่าไม่ว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นแก่ผู้ใดก็ตาม บุคคลที่ได้ รับผิดชอบต่อความเสียหายนั้น ย่อมเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ตัวอย่างในเรื่องนี้คือคดีระหว่าง

Charing Cross Electricity Supply Co., v. Hydraulic Power Co., (1914)
3K.B. 772, 780 และ **Halsey v. Esso Petroleum Co., Ltd. (1961) 1 W.L.R. 683** คดีทั้งสองนี้ข้อเท็จจริง เป็นเช่นเดียวกัน แต่ผู้ได้รับความเสียหายเป็นคนละคน คดีแรก ศาลพิพากษาให้บริษัทจ่ายน้ำ ซึ่งได้รับอนุญาตให้ติดตั้งท่อน้ำ และจ่ายน้ำไปตามกฎหมาย ซึ่งติดตั้งอยู่ที่พื้นผิวถนนรับผิดชอบต่อความเสียหาย ซึ่งเกิดขึ้นแก่บริษัทจ่ายกระแสไฟฟ้า ซึ่งมีอุปกรณ์อยู่ที่พื้นผิวถนน เช่นเดียวกัน สำหรับความเสียหายอันเกิดจากการที่ท่อน้ำ ซึ่งเป็นท่อหลักแตก ส่วนในคดีหลัง บริษัทจ่ายน้ำจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น แก่ผู้เช่ารถยนต์บนถนน

๑ **Rainbow Chemical Works v. Belvedere Fish Guano Co., (1921) 2 A.C. 465.**

๒ คดีระหว่าง **ST. Anne's Well Brewery Co. v. Roberts, (1928)** วินิจฉัยว่า เจ้าของซึ่งปราศจากสิทธิครอบครองไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบภายใต้หลัก **Rylands v. Fletcher** ในทุกกรณี แต่คดีนี้มีผู้โต้แย้งกันมาก

๖๑
อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันว่าผู้บุกรุกเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นโดยไม่อาจ
คาดหมายว่าจะเข้าไปไม่อยู่ในขอบเขตของบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครอง^๑ แต่ผู้
ครอบครองที่ดินจะต้องไม่กระทำการโดยตั้งใจให้เกิดอันตรายแก่ผู้บุกรุกด้วย ส่วนความรับผิด
คดีต่อผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในที่ดิน ผู้ครอบครองที่ดินไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย
อันเกิดจากสภาพอันตรายที่ผู้เข้าไปได้รู้ถึงสภาพอันตรายและภัยที่จะเกิดขึ้นแล้ว^๒

ค. องค์ประกอบของการกระทำที่ต้องรับผิด

กรณี *Rylands v. Fletcher* มีองค์ประกอบของการกระทำที่ต้องรับผิด

ดังนี้

๑. มีการนำเข้ามาในที่ดิน (Bringing on the land)
๒. เป็นการใช้โดยผิดธรรมชาติ (Non-natural uses)
๓. มีการหลุดพ้นหรือเคลื่อนย้ายไปจากที่เดิม (Escape)
๔. ก่อให้เกิดความเสียหาย (Injuries)

๑. มีการนำเข้ามาในที่ดิน (Bringing on the land) บุคคลที่จะต้อง
รับผิดต้องมี การนำวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดเข้ามาในที่ดินของตน และต้องมีหน้าที่ครอบครองดูแล
สิ่งนั้น การนำมาจะต้อง เป็นการนำมา เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของผู้นำมา แต่
คำว่า "เพื่อประโยชน์แก่ตัวเขาเอง" (for his own purpose) นั้น มิได้

^๑ Prosser, Law of Torts, p. 520.

^๒ พจน ฟูงปากคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย
ละเมิด, หน้า ๔๐๓ - ๔๐๕ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๖๓/๒๕๖๓ เรื่อง เด็กเข้าไป
เล่นในโรงกลั่นน้ำมัน เบ็ด แล้วถูกน้ำกรวดราดถึงแก่ความตาย และคำพิพากษาศาลฎีกาที่
๖๕๖/๒๕๑๓ เรื่อง จำเลยปล่อยกระแสไฟฟ้าไว้ที่รั้วลวดหนาม โจทก์ไปเก็บผ้าอ้อม
แล้วถูกไฟช็อตได้รับอันตราย.

หมายความเฉพาะกรณีที่ว่า จะได้รับประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินเงินทองหรือประโยชน์อื่นในทำนองเดียวกัน แต่เพียงอย่างเดียว^๑ ในคดีระหว่าง *Rainbow*

Chemical Works V. Belvedere Fish Guano Co., (1921) 2 A.L. 465.

วินิจฉัยว่าบุคคลที่ได้ใช้ประโยชน์ที่ดินโดยได้รับอนุญาตจากผู้เช่าหรือผู้ครอบครองที่ดิน และนำวัตถุอันตรายเข้ามาในที่ดินนั้น จะต้องรับผิดชอบการเคลื่อนที่ของวัตถุอันตรายที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น^๒

การกระทำอย่างใดถือว่าเป็น "การนำมา" นั้น ไม่น่าจะมีปัญหาอย่างใดนัก แต่มีบางคดีซึ่งมีปัญหาว่า การกระทำของจำเลยจัดว่าเป็น "การนำมา" หรือไม่ คือกคดีระหว่าง *Giles v. Walker*, (1890) 24 Q.B.D. 656, D.W. Ct. ข้อเท็จจริงคือจำเลยประสงค์จะให้ไม้ปลาสีมาขึ้นในที่ดินของตน จึงทำการไถที่ดิน เมื่อไถแล้วต่อมาไม้หนามเล็ก ๆ ขึ้นในที่ดินของจำเลยเต็มไปหมด และไปขึ้นในที่ดินของโจทก์ที่อยู่ติดกันโดยไม้หนามนั้นตกลงมาและขึ้นในที่ดินของโจทก์เอง ปัญหาว่าจำเลยจะต้องรับผิดชอบโจทก์หรือไม่ ศาลอังกฤษพิพากษาว่า ไม้หนามขึ้นเองบนที่ดินโดยปกติธรรมชาติ

(The natural growth of the soil) ฉะนั้น ไม่เป็นละเมิด จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบโจทก์ คดีนี้ลอร์ดเอสเชอร์ (Lord Escher) ผู้พิพากษานายหนึ่งกล่าวว่าผลคดีจะเป็นตรงกันข้ามหากสามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยได้นำวัตถุอันตรายนั้นเข้ามาในที่ดินของตนหรือโจทก์สามารถพิสูจน์ได้ว่าการไถคราดในที่ดินของจำเลยเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม้หนามเข้ามาในที่ดินของจำเลยและเติบโตที่นั่น^๓

^๑ คดีระหว่าง *Sneaton V. Ilford Corporation*, (1954) 1 Ch.450, 469, 472. พิพากษาว่า เจ้าพนักงานท้องถิ่นที่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้อง เก็บของโสโครกไว้ในท่อสำหรับเก็บสิ่งของโสโครกนั้น ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่นั้น หน้าที่ในคดีนี้ถือว่าเป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง.

^๒ J.A. Jolowicz and Ellis T. Lewis, *Winfield on Tort*, 8d ed., (London: Sweet & Maxwell, 1967), pp. 415 - 416.

^๓ Street, *The Law of Torts*, p. 251.

๒. เป็นการใช้โดยผิดธรรมชาติ^๑ (Non-natural uses) ในคดี *Rylands V. Fletcher* ผู้พิพากษาแม็คเคอเบิร์น กล่าวว่าทฤษฎีความรับผิดเค็ดชาคนี้ ใช้แต่เฉพาะในกรณีที่สิ่งที่จะก่อให้เกิดอันตรายนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่โดยธรรมชาติ ซึ่งอยู่ ณ ที่นั้น (a thing "which was not naturally there") และศาลฎีกาชั้นสูง ได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาคดีนี้ว่า จำเลยจะต้องรับผิด ถ้าจำเลยนำพาซึ่งสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายและได้ใช้สิ่งนั้นในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมชาติ คดีระหว่าง *Mc Kenzie V. Sloss*, (1959) N.Z.L.R. 533 , 536 ลอร์ดพอร์ทเทอร์ (Lord Porter) วางแนวในปัญหานี้ว่า กรณีใดจะถือว่าเป็นการใช้ผิดธรรมชาติหรือไม่นั้น สิ้นสุดแล้วแต่ข้อเท็จจริงในแต่ละ เรื่องที่ผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาประกอบกัน ทั้งพฤติการณ์ในการใช้ เวลาและสถานที่ ซึ่งย่อมจะแตกต่างกันไป แล้วแต่พฤติการณ์แห่งคดี

ในการวินิจฉัยว่าอย่างไร เป็นการใช้ผิดธรรมชาติ ศาลอังกฤษได้พิจารณาไม่เฉพาะแต่ลักษณะของสิ่งของหรือการกระทำในคดีเท่านั้น หากแต่พิจารณาถึงสถานที่ ลักษณะของการกระทำในคดี สภาพแวดล้อมของบริเวณนั้น ตลอดจนปกติประเพณีในสังคม ความเหมาะสมตามธรรมชาติหรือการปรับสภาพของที่อยู่อาศัย เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ เหล่านี้เป็นประเด็นสำคัญในการพิจารณาว่าควรใช้หลักความรับผิด เค็ดชาคนี้นั้นหรือไม่^๒ มีตัวอย่างคำพิพากษาหลายเรื่องที่ให้ถือว่าการประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องของหลายบริษัท เป็นการใช้โดยผิดธรรมชาติ ซึ่งต้องนำทฤษฎีความรับผิด เค็ดชาคนี้นี้

^๑ Ibid., pp. 252 - 253; Armitage, Cleck & Lindsell on Torts, pp. 842 - 843.

^๒

Prosser, Law of Torts, pp. 506 - 508.

กรณี Rylands v. Fletcher มาใช้บังคับ ได้แก่บริษัทที่ประกอบแก๊ส^๑ ประกอบ
อุตสาหกรรมเกี่ยวกับน้ำ^๒ ประกอบกิจการรกร้าง^๓ กิจการรถไฟ^๔
ถ่านหิน และอุตสาหกรรมวัตถุระเบิด อยู่ภายใต้หลักนี้

อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีการตีความคำว่า "ใช้โดยนิคมธรรมชาติ" ให้มีความ
หมายแคบลง ในคดีระหว่าง Read v. J. Lyons & Co., Ltd., (1947) A.C.156
ได้วินิจฉัยว่าในการตีความของคำว่าใช้โดยนิคมธรรมชาติตามที่เคยวินิจฉัยมานั้น อาจจำเป็น
ต้องมีการทบทวนกันใหม่ และอาจไม่ต้องยึดถือเป็นหลักต่อไป

ตัวอย่างคดีที่วินิจฉัยว่าไม่เป็นการใช้นิคมธรรมชาติ ได้แก่การใช้น้ำหรือท่อท่อน้ำ
ภายในอาคาร การจุดไฟภายในบ้านเพื่อให้อบอุ่น การวางสายไฟฟ้าเพื่อติดตั้งไฟฟ้า
เหล่านี้เป็นการใช้ตามธรรมดาที่ไม่ถือว่าเป็นการใช้นิคมธรรมชาติ^๕

๓. มีการหลุกพ่นหรือเคลื่อนย้ายไปจากที่เดิม (Escape)^๖ องค์ประกอบ
ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของความรับผิดชอบกรณี Rylands v. Fletcher ก็คือการที่

---

^๑ Northwestern Utilities v. London Guarantee & Accident, Co.,
(1936) A.C. 108.

^๒ Charing Cross Electricity Supply Co., v. Hydraulic Power
Co., (1914) 3 K.B.772.

^๓ National Tel. Co. v. Baker, (1893) 2Ch.186; West v.
Bristol Tramways, (1908) 2K.B. 14.

^๔ Jones v. Festiniog R.Co., (1868) L.R.3 Q.B. 733.

^๕ Rickards v. Lothian, (1931) A.C.263; Sochacki v. Sas,
(1947) 1 All Eng.Rep. 344; Collingwood v. Home & Colonial Stores,
(1936) 1 All Eng. Rep. 74.

^๖ Street, The Law of Torts, p. 254; Jolowicz and Lewis,
Winfield on Tort, pp. 413 - 414.

สิ่งของหรือวัตถุที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยหลุกพ่นหรือ เคลื่อนย้ายจากที่แห่งหนึ่ง ซึ่งจำเลย
ครอบครองอยู่ไปยังที่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งไม่อยู่ในความครอบครองหรือในอำนาจบังคับของจำเลย
ตัวอย่างคดีที่แสดงให้เห็นถึง "การหลุกพ่น" ของสิ่งของที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เช่น
คดีระหว่าง **Charing Cross Electricity Supply Co. v. Hydraulic Power
Co., (1914) 3 K.B. 772. C.A.** วินิจฉัยว่าถือได้ว่าการเคลื่อนย้ายแล้วในเมื่อ
น้ำจากท่อหลักที่จำเลยไต่วางภายใต้ผืนถนนไหลออกมาแล้วทำให้เกิดความเสียหายแก่
สายไฟฟ้าของโจทก์ ซึ่งวางไว้ใกล้ เคียงกัน และอยู่ภายใต้พื้นผืนถนนเช่นเดียวกัน

มีข้อสงสัยเถกเถา ความเสียหายที่ได้รับในกรณีมีการเคลื่อนย้ายของสิ่งของนั้น
ไม่จำเป็นต้องเกิดจากการเคลื่อนย้ายของสิ่งของนั้นเองโดยตรง แต่อาจเป็นผลสืบเนื่อง
มาจากสิ่งอื่นกระทำให้สิ่งของที่เกิดความเสียหายนั้นเคลื่อนย้ายไปก็ได้ เช่นในคดี
ระหว่าง **A.G. v. Cory Brothers Co., (1921) 1 A.C. 521** วินิจฉัยว่าจำเลย
จะต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ เมื่อจำเลยกระทำการระเบิดหินในที่ดินของตน แล้วก้อนหินจาก
การระเบิดนั้นกระเด็นไปทำความเสียหายแก่ทรัพย์สินของโจทก์ ทั้งที่โดยสภาพแห่ง
ก้อนหินนั้น โดยตัวเองมิได้ก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรง แต่เป็นผลสืบเนื่องมาจาก
การระเบิด ก้อนหินจึงกระเด็นไปตามแรงระเบิด ก่อให้เกิดความเสียหาย

ตัวอย่างคดีซึ่งแสดงว่าสิ่งของที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้หลุกพ่นหรือ
เคลื่อนย้ายไปจากที่เดิมก็คือ คดีระหว่าง **Read v. Lyons & Co., (1947)
A.C. 156** วินิจฉัยว่าการที่โจทก์ได้รับบาดเจ็บในโรงงานขณะที่ทำงานอยู่ในโรงงานนั้น
ไม่ใช่กรณีที่โจทก์จะมา เรียกค่าเสียหายโดยอ้างทฤษฎีความรับผิด เกิดจากหลัก
Rylands v. Fletcher ได้ และคดีระหว่าง **Ponting v. Noakes, (1894)
2 Q.B. 281** วินิจฉัยว่า จำเลยซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินที่มีคันน้ำชนิดหนึ่ง ซึ่งโบ เป็นพืช
ไม่ต้องการรับผิดชอบความตายของม้าโจทก์ ซึ่งชะโงกเข้าไปกินโบไม้้นั้น ทั้งนี้เพราะคันน้ำ
ไม่ได้ขยายแต่ถึงก้านสาขา เข้าไปในที่ดินของโจทก์เลย

๔. ก่อให้เกิดความเสียหาย (Injuries) องค์ประกอบของการกระทำที่ต้องรับผิดประการสุดท้ายก็คือ สิ่งของนั้นจะต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น การกระทำอย่างใดจึงจะเรียกว่า เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายนั้น จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริง เป็นแต่ละกรณีไป เช่นการที่จำเลยระเบิดหินในระยะไกลเกินกว่าที่จะมีผู้ใดคาดหมายว่าการระเบิดนั้นจะทำให้ตัวมีงค์ตกใจจนฆ่าลูกของมัน เช่นนี้โจทก์ไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายได้โดยปราศจากการพิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำโดยประมาท ส่วนปัญหาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นนั้น จำกัดแต่เฉพาะความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือไม่ มีคดีระหว่าง Miles v. Forest Rock Granite Co., (1918) 34 T.L.R. 500 และคดีระหว่าง Hale v. Jennings Bros (1938) 1 ALL. E.R. 579 วินิจฉัยว่าความเสียหายต่อร่างกายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้^๒ คดีระหว่าง Wormald v. Cole (1954) 1 Q.B. 614 พิพากษาให้ผู้ครอบครองที่ดินมีสิทธิเรียกค่าเสียหายทางร่างกายที่เกิดจากฝูงโคกระโดดผ่านเข้าไปในที่ดิน เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บได้ แต่มีความเห็นของลอร์ด แมคมิลแลน (Lord Macmillan) ผู้พิพากษานายหนึ่งว่า ในการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อร่างกายนั้น โจทก์จำต้องพิสูจน์ให้ข้อจำเลยประมาทเดินเล็ดควาย มิฉะนั้น จะเรียกร้องค่าเสียหายส่วนนี้ไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ความเห็นดังกล่าวนี้ไม่เป็นที่ยอมรับกันเท่าใดนัก คดีส่วนใหญ่แล้วให้สิทธิแก่ผู้ได้รับความเสียหายต่อร่างกายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายเอาจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นได้^๓

^๑ Prosser, Law of Torts, p. 519.

^๒ Armitage, Clerk & Lindsell on Torts, p. 847.

^๓ Jolowicz and Lewis, Winfield on Tort, pp. 414 - 415.

ง. ข้อยกเว้นหลักความรับผิดเกิดความกรณีย์ (Rylands v. Fletcher)

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ความรับผิดเกิดความกรณีย์ไม่ถึงขนาดเกิดความกรณีย์จริงๆ จำเลยอาจนำสืบให้พ้นจากความรับผิดได้ หลักความรับผิดเกิดความกรณีย์ในกรณี Rylands v. Fletcher นี้ก็เช่นเดียวกัน มีข้อยกเว้นความรับผิดหลายกรณี ซึ่งจำเลยอาจนำสืบให้พ้นจากความรับผิดได้ ดังนี้

๑. เหตุสุดวิสัย (Act of God)

เหตุสุดวิสัย หมายความว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (natural forces) ซึ่งไม่อาจเล็งเห็นหรือหาวิธีป้องกันได้ เหตุสุดวิสัยนี้จะยกเป็นข้อแก้ตัวได้ก็ต่อเมื่อไม่อาจจะหาวิธีการใดเพื่อป้องกันการเกิดขึ้นได้เลย พฤติการณ์อย่างใดเป็นเหตุสุดวิสัยหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงในแต่ละกรณีไป กรณีที่เป็นเหตุสุดวิสัย เช่นฝนตกหนัก กระแสน้ำที่ขึ้นสูง และไหลเร็วกว่าปกติ ลมที่พัดแรงกว่าปกติ เป็นต้น

๒. โจทก์เป็นฝ่ายผิดเอง (The act of default of the plaintiff)

ถ้าความเสียหายเกิดจากการกระทำของโจทก์เองแล้ว โจทก์จะต้องรับผิดชอบแห่งการกระทำนั้น ไม่มีหนทางเยียวยาแก้ไข ซึ่งความชอบผู้พิพากษาแบล็คเบิร์นก็ได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาคดี Rylands v. Fletcher โดยชัดอยู่แล้ว

ในคดีระหว่าง *Dunn v. Birmingham Canal Co.*, (1872) L.R.7Q.B.244, 246. วินิจฉัยว่า เมื่อโจทก์ทำเหมืองแร่ใต้ธารน้ำของจำเลยโดยรู้อยู่ว่า น้ำในธารหรือคลองอาจจะไหลเข้าไปในเหมืองแร่ของตนได้ ทั้งนี้ โจทก์จะมาเรียกค่าเสียหายจากจำเลยไม่ได้ หากว่าน้ำในคลองนั้นไหลเข้าไปในเหมืองของโจทก์ อย่างไรก็ตาม หากการกระทำของโจทก์เป็นแต่เพียงมีส่วนร่วมในความประมาทเลินเล่อโดย

ไม่ถึงกับเป็นความผิดของโจทก์แต่ฝ่ายเดียว โจทก์ยังจะเรียกค่าเสียหายได้อยู่ แต่จำนวนค่าเสียหายจะต้องลดน้อยลงไปเท่าที่ตนมีส่วนผิด^๑

ตัวอย่างคดีที่แสดงให้เห็นถึงความผิดของโจทก์คือคดีระหว่าง Ponting v. Noakes. (1894) 20, B. 281^๒ ฆ่าของโจทก์ได้กินไม้ไม่เป็นพิษที่ขึ้นอยู่ในที่ดินของจำเลยโดยชะงอกเข้าไป เป็นเหตุให้ฆ่าของโจทก์ตาย จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ และคดีระหว่าง Eastern S.A. Telegraph Co. Ltd. v. Cape Tramways Co. Ltd., (1902) A. C. 381. วินิจฉัยว่า โจทก์จะเรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยไม่ได้ ในกรณีที่กระแสไฟฟ้าของจำเลยทำความเสียหายให้แก่อุปกรณ์เครื่องมือบางอย่าง ซึ่งมีลักษณะแปลกกว่าคนอื่น ๆ ในที่ดินของโจทก์ โดยเหตุผลที่ว่าบุคคลไม่สามารถจะเพิ่มภาระให้แก่เพื่อนบ้านโดยการติดตั้งทรัพย์สินของตนเพื่อใช้ประโยชน์ส่วนตนโดยเฉพาะ ซึ่งคนอื่นไม่มีโอกาสล่วงรู้ได้^๓

๓. โจทก์ยินยอม (Consent of the plaintiff)

ในเรื่องความยินยอมของโจทก์มีหลักอยู่ว่า บุคคลใดยินยอมให้สิ่งอันตรายเข้ามาอยู่ในสภาวะหรือสถานที่ที่อาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวเขาเอง บุคคลนั้นไม่อาจจะเรียกร้องค่าเสียหายได้ เว้นแต่จะพิสูจน์ให้ได้ถึงข้อประมาท เลินเล่อของจำเลยและความยินยอมนี้อาจเป็นความยินยอมโดยปริยายหรือโดยแจ้งชัดก็ได้ หลักนี้ขยายไปถึงในกรณีที่บุคคลเข้าไปในสถานที่ของบุคคลอื่น ซึ่งมีวัตถุอันตรายติดตั้งอยู่ บุคคลนั้นไม่อาจ

^๑ Law Reform (Contributory Negligence) Act 1945; Armitage, Cleck & Lindsell on Torts, pp. 848 - 849.

^๒ Atchuthen Pillai, Principles of the Law of Tort., 4d.ed. Kerala: Bajan Brothers, 1966), p. 855.

^๓ Armitage, Cleck & Lindsell on Torts, p. 849.

๖๔
อ้างได้ว่าทรัพย์สินหรือสถานที่ที่เข้าไปได้ก่อสร้างขึ้นโดยแตกต่างจากของบุคคลอื่น ๆ และ
ไม่มีสิทธิ เรียกว่าเสียหายหากพิสูจน์ไม่ได้ว่ามีบุคคลหนึ่งบุคคลใดประมาท อันเป็นผลให้วัตถุ
อันทรายนั้น เล็ดลอดออกมาและก่อให้เกิดความเสียหาย^๑

๔. การกระทำของบุคคลภายนอก (Act of stranger) บุคคลผู้เป็น
เจ้าของทรัพย์สินอันอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ไม่ต้องรับผิดชอบถ้าสิ่งนั้นหลุดพ้นไปทำ ความเสียหาย
แก่บุคคลอื่นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของบุคคลที่สาม และตนมิได้ประมาทเลย
เว้นแต่โจทก์จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยสามารถ เห็นหรือป้องกันได้ จำเลยจึงจะ
ต้องรับผิด

เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ เมื่อการกระทำละเมิด
ของบุคคลภายนอก เป็นการกระทำอันก่อให้เกิดอันตรายโดยจงใจ และสำนึกในการกระทำ
ไม่ใช่แค่เพียงประมาทเลินเล่อ เพราะเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินมีภาระต้องระมัด
ระวังความประมาทเลินเล่อของบุคคลภายนอกนั้น ตัวอย่าง เช่น ถ้าถึงน้ำบรรจุน้ำอยู่
และสร้างขึ้นโดยไม่ประมาท มีเด็กไปเจาะถึงทำให้น้ำไหล ถูความเสียหายแก่ผู้อื่น
เจ้าของถึงไม่ต้องรับผิด เพราะเด็กนั้นได้กระทำโดยจงใจ แต่ถ้ากรณีท่อแก๊สซึ่งส่งมาโดย
บริษัทแก๊สรั่ว บริษัทแก๊สจะต้องรับผิดหากถึงแก๊สระเบิด แม้ว่า การกระทำของบุคคล
ภายนอกจะมีส่วนประมาทในการที่จะพยายามจุดไฟ เพื่อติดแก๊สก็ตาม^๒

๕. กฎหมายให้อำนาจ (Statutory authority)

สำหรับข้อนี้กฎหมายจะต้องกำหนดไว้โดยชัดแจ้งให้ใช้วัตถุอันทรายนั้นได้
ข้อที่เพียงแต่อนุญาตให้ทำการใช้อย่าง เกี่ยวยังไม่เป็นการเพียงพอ หากกฎหมายให้
อำนาจ เช่นนี้แล้ว โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ได้ถึงความประมาทของจำเลย ๆ จึงจะต้อง
รับผิด^๓

^๑ Ibid; Prosser, Law of Torts, p. 523

^๒ Amilage, Cleck & Lindsell on Torts, pp. 849 - 850.

^๓ Ibid., p. 851.

กรณีที่ถูกกฎหมายให้อำนาจ เช่น พนักงานเก็บค่าไฟฟ้า ประปา ซึ่งปฏิบัติกรออยู่
 บนถนนตามกฎหมายไม่ต้องรับผิดชอบความเสียหายใด ๆ นอกจากเขาจะได้กระทำโดย
 ประมาท เช่นเดียวกับผู้รับสัญญาทำการเกี่ยวกับระเบิดให้แก่อรัฐไม่ต้องรับผิด นอกเหนือ
 จากนี้ก็คือ บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับบริการสาธารณะ ผู้ควบคุมดูแลสวนสัตว์สาธารณะ
 ไม่ต้องรับผิดชอบต่ออันตรายอันเกิดจากสัตว์ที่เขาดูแลรักษา ผู้ขนส่งสัตว์ไม่ต้องรับผิดชอบต่ออันตราย
 อันเกิดจากสัตว์ เว้นแต่เขาจะประมาทเดินเลอในการขนส่งสัตว์นั้น ๆ ๑

๒. การใช้ที่ดินตามธรรมดาหรือโดยธรรมชาติ (Damage arising from natural user of land) ๒

การใช้ที่ดินตามธรรมดาหรือโดยธรรมชาติ เช่น น้ำในอ่างเก็บน้ำ ๓ ในท่อ
 ส่งน้ำตามบ้าน ๔ หรืออ่างเก็บน้ำสำหรับปศุสัตว์ ๕ หากก่อให้เกิดความเสียหาย
 แก่บุคคลอื่น เจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งทีก่อให้เกิดความเสียหายนั้นไม่ต้องรับผิด ส่วน
 การใช้ที่ดินปกติธรรมดา เช่น การสะสมวัตถุระเบิดไว้ในปริมาณมาก ๖ สารติดไฟ
 ใ้กาย ๗ หรืออาจจุดไฟได้ ๘ การพอกพูนของเศษขยะในท่อน้ำ ๙ การ

๑ Prosser, Law of Torts, pp. 524-525.

๒ Prosser, Law of Torts, pp. 506-507.

๓ Blake v. Land and House Property Corp., Q.B. 1887, 3T.L.R.

667.

๔ Rickards v. Lothian, (1913), A.C. 263;

๕ Bartlett v. Tottenham, (1932) 1 Ch. 114.

๖ Rainham Chemical Works v. Belvedere Fish Guano Co., (1921)

A.C. 465.

๗ Mulholland & Tedd, Ltd. v. Baker, (1939) 3 ALL Eng. Rep.

253.

๘ Miles v. Forest Rock Granite Co., 1918, 34 T.L.R.500.

๙ Humphries v. Cousins, 1877, 2C.P.Div. 239.

ระเหยของสาร^๑ เป็นต้น

๗. สิ่งที่อยู่ในที่ดินโดยธรรมชาติและไม่มีอันตรายโดยสภาพ (Things naturally on land and not essentially dangerous)

คดี Noble v. Harrison (1926) 2 K.B. 332 วินิจฉัยว่าความเสียหายที่เกิดจากกิ่งไม้หักตกลงมา จำเลยซึ่งเป็นเจ้าของต้นไม้ไม่ต้องรับผิด^๒

๘. มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Common benefit)

คดีระหว่าง Carstairs v. Taylor, (1871)L.R. 6EX. 217 วินิจฉัยว่าจำเลยซึ่งเป็นผู้ให้เช่าไม่ต้องรับผิดต่อความเสียหายต่อโจทก์ผู้เช่า ในความเสียหายอันเกิดจากการเคลื่อนที่ของน้ำ ซึ่งไหลจากถังเก็บน้ำซึ่งอยู่ในชั้นบน เพราะจำเลยครอบครองอยู่ด้วย^๓

๒. ความรับผิดเด็ดขาดที่เกี่ยวกับสัตว์

ก. หลักทั่วไป

ความเสียหายที่เกิดจากสัตว์เป็นตัวอย่างแรกเริ่มของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่เกี่ยวกับความรับผิดเด็ดขาด^๔ ในระยะเริ่มแรกถือกันว่าเจ้าของสัตว์กับตัวสัตว์นั้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บุคคลใดเป็นเจ้าของสัตว์ บุคคลนั้นต้องรับผิดในผลแห่งความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของสัตว์นั้น แม้เจ้าของสัตว์จะมีได้กระทำการ

^๑ West v. Bristol Tramways, (1908) 2K.B. 14.

^๒ Pillai, Principles of the Law of Tort, p. 855.

^๓

Ibid.

^๔

Kionka, Torts in a Nutshell Injuries to persons and property. p. 36.

เลยก็ตาม วิวัฒนาการของระบบกฎหมายในเรื่องนี้มีอยู่ว่า เจ้าของสัตว์อาจไม่ต้องรับผิด หากยอมมอบสัตว์ที่ก่อความเสียหายนั้นให้แก่ผู้เสียหายหรือแก่บ้านเมือง แต่ในระบบกฎหมายปัจจุบัน ช้อยกเว้นความรับผิดดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับกันอีกต่อไป เพราะมีหลักเรื่องความรับผิด เกิดขาดเข้ามาแทนที่ การที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าของสัตว์ต้องรับผิดในผลแห่งความเสียหายที่สัตว์ของตนได้ก่อให้เกิดขึ้นนั้น เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า สัตว์ไม่มีสามัญสำนึกในตัวของมันเองที่จะยับยั้งการกระทำ และหากไม่ควบคุมดูแลให้ก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ควบคุมดูแลสัตว์ จะต้องควบคุมสัตว์นั้นมีให้ก่อความเสียหาย หากไม่ควบคุมดูแลให้ก็จะมีหน้าที่ชดเชยเสียหาย^๒

ข. ทิมา

จากกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ ในคดีระหว่าง *Cox v. Burbidge*, (1863) 13 C.B. (N.S.) 430 วางหลักเกณฑ์ไว้ในเริ่มแรกว่า เจ้าของสัตว์ เลี้ยงจะต้องรับผิดโดย เกิดขาดต่อการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายของสัตว์ที่ตนเลี้ยงที่ลวงล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นแล้วทำความเสียหาย โดยไม่ต้องคำนึงถึงความประมาทของผู้เลี้ยงสัตว์ คำพิพากษาคดีนี้ตอนหนึ่งกล่าวว่า

“ในฐานะที่เป็นเจ้าของสัตว์ สัตว์นั้นก่อความเสียหายให้แก่เพื่อนบ้าน เจ้าของสัตว์หาอาจจะปฏิเสธความรับผิดได้ไม่ เพราะเจ้าของสัตว์มีหน้าที่ต้องควบคุมดูแลสัตว์ของตน ไม่ว่าการที่สัตว์หลบหนีไปทำความเสียหายจะเนื่องมาจากความประมาท เลิน เลอของ เจ้าของสัตว์หรือไม่นั้นไม่สำคัญ”

^๑ Prosser, Law of Torts, p. 496.

^๒ Kionka, Torts in a Nutshell Injuries to persons and property, p. 36.

และคดีระหว่าง Stackpole V. Healy, (1819) 16 MASS. 33 วินิจฉัยว่า โจทก์
ไม่จำต้องกระทำกร เพื่อป้องกันความเสียหาย เช่นสร้างรั้วหรือขอมแซมรั้ว เพื่อป้องกัน
มิให้สัตว์ของจำเลยบุกรุกเข้ามา คดีระหว่าง Holgate V. Bleazard, (1917)
C.R. I K.B. 443 วินิจฉัยว่า แม้โจทก์ผู้เช่าได้ตกลงกับเจ้าของที่ดินผู้ให้เช่าว่า
โจทก์จะขอมแซมรั้ว แต่โจทก์มิได้ดำเนินการขอมแซม มาของจำเลยเข้ามาในอาคาร
ของโจทก์ทำความเสียหายโดยเข้ามาทางรั้วที่ยังมีรั้วขอมแซมนั้น ทั้งนี้จำเลยหาอาจจะ
บอกข้อต่อสู้กับโจทก์ได้ไม่ โจทก์จะตกลงกับผู้ให้เช่าที่ดินและมีหนี้ต่อกันประการใด ไม่ใช่
ข้อที่จำเลยจะยกขึ้นแก้ตัวให้พ้นผิดได้^๑ ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ ได้มีพระราช-
บัญญัติเกี่ยวกับสัตว์ (The Animal Acts 1971) กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าของ
สัตว์ไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีสาระสำคัญกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของ เจ้าของ
จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประเภทและชนิดของสัตว์ สัตว์ที่เป็นอันตรายร้ายแรงโดยสภาพ
(Dangerous species) หน้าที่และความรับผิดชอบของ เจ้าของจะมีมากขึ้น^๒

สำหรับสหรัฐอเมริกา หลักเรื่องความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับสัตว์ เริ่มมาจาก
การบุกรุกโดยสัตว์ในระยะแรกหลายมลรัฐไม่ยอมรับหลักเรื่องความรับผิดชอบเกิดจากใน
กรณีการบุกรุกโดยสัตว์ รัฐเหล่านี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งแถบตะวันตกให้เหตุผลว่า เป็นการ
ขัดต่อประเพณีท้องถิ่นที่มีการปล่อยสัตว์จำพวก วัว ควาย มาต่าง ๆ ออกหากินในทุ่งกว้าง
ในปัจจุบันหลักนี้ยังเป็นที่ยอมรับกันอยู่ในมลรัฐแถบตะวันตก แต่อย่างไรก็ตาม มีความ
โน้มเอียงที่จะยอมรับเอาหลัก Common Law ของอังกฤษทั้งที่มีบัญญัติ เป็นลายลักษณ์-
อักษรและโดยคำพิพากษาของศาลมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะ เน้นในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
กับบทบัญญัติของกฎหมาย (Statutory provisions) มากกว่า กฎหมายแรกที่เกี่ยวข้อง
กับเรื่องนี้ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการล้อมรั้ว (Fencing out statutes) ของสหรัฐอเมริกา

^๑ Harper, A Treatise on the Law of Torts, pp. 350 - 351.

^๒ Street, The Law of Torts, pp. 262 - 263.

ซึ่งวางข้อกำหนดไว้ว่า เมื่อใดที่โจทก์ล้อมรั้วที่ดินของตนแล้วสัตว์บุกรุกเข้าไป ความรับผิดชอบก็จะตกแก่เจ้าของที่ดิน แต่ถ้าสัตว์บุกรุกเข้าไปในบริเวณที่ล้อมรั้วนั้น ต่อมาอีกระยะหนึ่งกฎหมายเพิ่มข้อกำหนดให้ผู้เลี้ยงสัตว์หรือเจ้าของคอกล้อมรั้วป้องกันมิให้สัตว์ของตนออกไปทำลายพืชผลของเกษตรกรเพื่อนบ้าน และจะใช้หลักความรับผิดชอบแก่เจ้าของสัตว์นั้นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งตนมิได้ดำเนินการป้องกันดังกล่าว อย่างไรก็ตาม กฎหมายของสหรัฐอเมริกาในแต่ละรัฐก็แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้สรุปแล้วแล้วว่ารัฐใดเห็นสมควรที่จะปรับหลักใดแก่คดี อย่างไรก็ดี เป็นที่ยอมรับเหมือนกันในทุกมลรัฐว่า ความรับผิดชอบของเจ้าของสัตว์ย่อมเกิดขึ้นเสมอในกรณีที่ดินประมาท เดินเลอ มีข้อสังเกตอยู่ว่าหลักความรับผิดชอบโดยเจ้าของที่ใช้กัน กรณีสัตว์บุกรุกนี้ใช้เฉพาะเจ้าของและผู้ควบคุมสัตว์เท่านั้น^๑ ทั้งนี้ เจ้าของที่ดิน (จำเลย) ซึ่งติดกับโจทก์ไม่จำต้องรับผิดชอบโจทก์ในกรณีที่ฝูงสัตว์ของคนอื่นผ่านมาที่ดินของตน โดยที่มิได้รับความยินยอมและต่อมาเข้าไปในที่ดินของโจทก์^๒

ค. ขอบข่ายของความรับผิดชอบแก่เจ้าของสัตว์

ความรับผิดชอบแก่เจ้าของสัตว์อาจแบ่งได้เป็น ๓ กรณีคือ

๑ ความรับผิดในกรณีปกติ (Ordinary Liability in Tort)

มีหลายกรณีที่ความรับผิดในทางละเมิดอาจจะกระทำโดยสัตว์ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าสัตว์นั้นคือเสมือนว่าเป็นตัวแทน (agent) ของเจ้าของในการกระทำละเมิด และข้อเท็จจริงที่ว่าสิ่งที่ทำละเมิดเป็นสัตว์แทนที่จะเป็นอย่างอื่นนั้น ไม่เป็นข้อสำคัญ ความรับผิดไม่มีความแตกต่างกัน ในคดี

^๑ Little v. Mc.Guire, (1876) 43 Iowa 447; Hanson v. Northern Pac R. Co., (1916) 90 Wash 516, 156. p. 553; Lawrence v. Combs, (1958) 37 N.H. 331.

^๒

Prosser, Law of Torts, pp. 497 - 498.

ระหว่าง Pitcher v. Marlin, (1937) 3 All E.R. 918 วินิจฉัยว่า เจ้าของสุนัขจะต้องรับผิดชอบความรำคาญ (nuisance) ในการที่สุนัขของตนวิ่งไปตามถนนในกรุงลอนดอน ในคำวินิจฉัยของศาลฎีกาของศาสตราจารย์วินฟิลด์ (Winfield) ได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่าการที่เจ้าของหมูกัดขังหมูไว้ในกรงชิดกับบ้านของเพื่อนบ้านจนเกินไป เจ้าของหมูจะต้องรับผิดชอบในฐานะความรำคาญให้แก่เพื่อนบ้าน แต่ทั้งนี้มิใช่เป็นเพราะสิ่งที่เป็นคนเหตุในการทำลายไก่แก่ตัวหมู เจ้าของยังจะต้องรับผิดชอบอยู่ก็แม้ว่าคนจะเป็นเจ้าของวัตถุอื่น เช่น กองปุ๋ย ซึ่งอยู่ใกล้กับที่ดินของเพื่อนบ้าน และก่อความรำคาญให้แก่เพื่อนบ้านนั้น^๑

ความรับผิดเกี่ยวกับสัตว์ในกรณีนี้อาจจะมีที่มา เนื่องจากความประมาทเลินเล่อของเจ้าของสัตว์โดยมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแห่งพฤติการณ์ โดยเจ้าของหรือผู้ควบคุมดูแลสัตว์มีหน้าที่จะต้องใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านั้น^๒ คดีระหว่าง Searle v. Wallbank, (1947) A.C. 341 วินิจฉัยว่า โจทก์ผู้ขับซีทรอจักรยานยนต์ไปตามถนนสาธารณะได้รับบาดเจ็บโดยปะทะกับม้าของจำเลยซึ่งพลัดหลงมาตามทางโดยม้านั้นลอครัวของจำเลยซึ่งมีช่องโหว่ออกไป จำเลยไม่ต้องรับผิด เพราะไม่มีหลักฐานใดแสดงว่าจำเลยประมาทเลินเล่อ แต่ถ้าจำเลยประมาทคือรู้หรือควรรู้ถึงรอยโหว่ของรั้วนั้นจำเลยต้องรับผิด^๓

ความหมายของคำว่า "สัตว์" ในความรับผิดในกรณีปกคิธรรมคา อาจแยกได้เป็น

ก. สัตว์เชื่อง (Mansuetal naturae or tame animals)
ถ้าสัตว์เชื่อง เช่น สุนัข วัว ม้า หลุดไปจากความครอบครองของเจ้าของ เข้าไปในเมือง

^๑ Jolowicz and Lewis, Winfield on Tort, p. 447.

^๒

Fardon v. Harcourt-Rivington, (1932) 146 L.T. 391.

^๓

Pillai, Principles of the Law of Tort, pp. 856 - 857.

เจ้าของสัตว์อาจจะต้องรับผิดด้วย ในเรื่องนี้มีคดีระหว่าง Deen v. Davie (1935) 2 K.B. 282 วางหลักว่า เจ้าของม้าจะต้องรับผิดต่อความเสียหายของคนเดินถนนในเมือง เมื่อม้าหลุดจากคอกเนื่องจากผูกไม่แน่น และไปก่อความเสียหาย โดยทำให้คนเดินถนนได้รับบาดเจ็บ^๑ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี หาก เป็นกรณีที่สัตว์เหล่านี้เข้าไปในถนนหลวง (Highway) และก่อให้เกิดความเสียหาย เจ้าของสัตว์ไม่ต้องรับผิด^๒ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่จะกล่าวโดยละเอียดต่อไป ในหัวข้อข้อยกเว้นความรับผิด เค็ดชาที่เกี่ยวกับสัตว์

ข. สัตว์ดุร้าย (Ferae natural or ferocious dangerous animals) เช่นสิงห์โต เสือ หมี ช้าง ลิงกอริลล่า เป็นต้น^๓

สำหรับสัตว์ประเภทดุร้ายนั้น กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าของสัตว์รูถึงสภาพโดยธรรมชาติของสัตว์ประเภทนี้ และจะต้องรับผิดโดยเค็ดชาในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์นั้น^๔

๒) ความรับผิดในกรณีปศุสัตว์บุกรุก (Cattle Trespass)

ความรับผิดในกรณีปศุสัตว์บุกรุกนั้น เป็นเอกเทศมาจากความรับผิดโดยความประมาทเลินเล่อ ความรับผิดของเจ้าของปศุสัตว์นั้นเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด ลอร์ดโคลริจ (Lord Coleridge C. J.) ผู้พิพากษาผู้ตัดสินคดี

^๑ Ibid., p. 856.

^๒ Heath Garage Ltd. v. Hodges, (1916) 2K.B. 370.

^๓ Jolowicz and Lewis, Winfield on Tort, p. 465.

^๔ Pillai, Principles of the Law of Tort, pp. 857 - 858.

ระหว่าง *Ellis v. Loftus Iron Co.*, (1874) L.R. 10 C.P.10, 12 กล่าวไว้ว่า ใ้มีการยึดถือกันเป็นบรรทัดฐานตลอดมาว่า เจ้าของปศุสัตว์มีหน้าที่ที่จะคงดูแลปศุสัตว์ของตนหากว่าปศุสัตว์ของตนเข้าไปในที่ดินของบุคคลอื่น ถือว่าเป็นการบุกรุก และไม่ตองคำนึงถึงว่า เจ้าของปศุสัตว์ประมาท เลินเล่อหรือไม่ กรณีความรับผิดชอบของเจ้าของปศุสัตว์บุกรุกนี้แตกต่างไปจากกรณีความรับผิดชอบในเรื่องที่เจ้าของสัตว์ควรรู้ในเรื่องที่สัตว์ของตนอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ ภายใต้หลัก *Scienter rule* เพราะความรับผิดชอบของเจ้าของปศุสัตว์บุกรุกไม่จำตองคำนึงถึงความคาดหมายหรือความควรรู้ว่าสัตว์นั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ ในคดีระหว่าง *Lee v. Riley*, (1865) 18 C.B. (N.S.) 722 แม่ม้าของจำเลยหลุดจากคอกออกมาทางช่องโหว่ของรั้ว ซึ่งจำเลยมีหน้าที่ต้องซ่อมแซมรั้วนั้น แล้วเข้าไปในที่ดินของโจทก์ แล้วเตะพ้อม้าของโจทก์ไต่รับมากเจ็บ วินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิดชอบสำหรับกรณีบุกรุกโดยปศุสัตว์ ในคดีนี้มีผู้โต้แย้งให้เหตุผลที่คว่าน่าจะเป็นเรื่องความรับผิดชอบของเจ้าของ เกี่ยวกับธรรมชาติร้ายของสัตว์ (หมายถึงแม่ม้าที่มีนิสัยดุ) ที่เจ้าของควรรู้ คือหลัก *Scienter rule* มากกว่า แต่ข้อโต้แย้งนี้ตกไป เพราะแม่ม้านั้นหลุดเข้าไปในที่ดินโจทก์ควาย จึงเป็นความผิดฐานปศุสัตว์บุกรุก และในคดีระหว่าง *Theyer v. Purnell*, (1918) 2 K.B. 333 วินิจฉัยว่า แกะของจำเลยเข้าไปในที่ดินของโจทก์ นำเอาโรคเรื้อนที่ติดตัวอยู่ติดต่อกันไปยังฝูงแกะของโจทก์ มีผลทำให้แกะของโจทก์ต้องถูกควบคุมโดยรัฐ โจทก์มีสิทธิเรียกค่าทดแทนในกรณีปศุสัตว์บุกรุก สำหรับค่าเสียหายทุกอย่างที่เป็นผลตามมา อันสืบเนื่องมาจากแกะของจำเลยเข้าไปในที่ดินของโจทก์นั้น โดยไม่คำนึงถึงว่าจำเลยจะรู้หรือควรรู้ถึงการที่แกะของตนเป็นโรคเรื้อนหรือไม่ก็ตาม

สัตว์ที่ถือว่าเป็นปศุสัตว์ในความหมายนี้ ประกอบด้วย ม้า วัว แกะ หมู ลา แพะ เป็ด ไก่ ห่าน นกยูง ไก่ทอง^๑ และความเห็นใหม่ได้รวมถึงกวางที่เชื่องด้วย

^๑ Jolowicz and Lewis, *Winfield on Tort*, p. 454.

^๒ *Ibid.*, pp. 455-456; Pillai, *Principles of the Law of Tort*,

ซึ่งเรื่องกว้างที่เขื่อนนี้ ศาลอังกฤษไม่เคยมีคำวินิจฉัย แต่มีคดีในไอร์แลนด์ วางหลักไว้^๑

ข้อสังเกตุสำหรับการบุกรุกโดยปศุสัตว์ หากปศุสัตว์นั้นเข้าไปในถนนหลวง (Highway) เจ้าของปศุสัตว์นั้นไม่ต้องรับผิดชอบ เจ้าของที่ดินที่สัตว์นั้นผ่านไปก่อนจะถึงถนนหลวงนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ถึงความประมาท เลินเล่อของเจ้าของสัตว์ คดีระหว่าง Tillet v. Ward, (1882) 10 Q.B.D. 17 วินิจฉัยว่า เมื่อวัวของจำเลยตัวหนึ่งขณะที่ไล่ต้อนไปบนถนนหลวง เข้าไปในร้านขายของๆ โจรกริบนถนนหลวง และก่อให้เกิดความเสียหาย จำเลยไม่ต้องรับผิด^๒ ข้อยกเว้นเช่นนี้ทำให้หลักในเรื่องการบุกรุกโดยปศุสัตว์มีความหมายแคบ และจำกัดกว่าหลักความรับผิด เกิดขาดในคดี Rylands v. Fletcher เพราะหลักในคดีดังกล่าวไม่คำนึงว่าการเคลื่อนที่ของวัตถุนั้น จะมาจากที่ใดไม่ว่าจะเป็นถนนหลวงหรือที่อื่น ๆ ไม่มีข้อยกเว้นเช่นกรณีปศุสัตว์บุกรุกนี้^๓

๓) ความรับผิดภายใต้หลัก Scienter Rule

"Scienter Rule" หมายถึงความความรู้ถึงนิสัยของสัตว์ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ ความรับผิดภายใต้หลักนี้มีว่า สัตว์ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้จะต้องถูกควบคุมดูแลให้ปลอดภัยมิให้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงถึงความประมาท เลินเล่อของเจ้าของสัตว์ โดยให้ถือเสมือนว่าผู้ควบคุมดูแลสัตว์นั้นรู้ถึงธรรมชาติของสัตว์หรืออันตรายที่อาจจะก่อให้เกิดขึ้นโดยสัตว์นั้น^๔

^๑ Irish case คดีระหว่าง Brady v. Warren, (1909) 2 I.R. 632

Jolowicz and Lewis, Winfield on Tort, p. 456.

^๒ Pillai, Principles of the Law of Tort, p. 857.

^๓ Jolowicz and Lewis, Winfield on Tort, p. 455.

^๔ Jolowicz and Lewis, Winfield on Tort, p. 464.

ความรับผิดภายใต้หลัก **Scienter Rule** นี้แตกต่างกับความรับผิดในคดี **Rylands v. Fletcher** เพราะในคดีดังกล่าวจำเลยจะรู้ถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นหรือไม่สำคัญ แต่หลัก **Scienter Rule** นี้ ผู้ที่ต้องรับผิดต้องรู้หรือควรรู้ถึงอันตรายที่จะเกิดจากสัตว์นั้น อีกประการหนึ่ง หลัก **Scienter Rule** นี้ไม่จำเป็นต้องมีการเคลื่อนที่ (**escape**) ของตัวสัตว์จากที่คินของจำเลยไปแต่อย่างใด หากสัตว์ก่อความเสียหายขึ้นแล้ว โจทก์ยอมเรียกร้องค่าเสียหายได้เสมอ แม้ความเสียหายจะเกิดขึ้นนอกที่คินหรือในที่คินของจำเลยเอง^๑

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการพิจารณาพิสูจน์ ในกรณีของสัตว์ร้าย ซึ่งได้แก่สิ่งใดที่เลื้อย หนี ข้าง ลิง กอริลลา เนื่องจากสัตว์เหล่านี้โดยธรรมชาติมีความร้ายในตัวของมันเอง (ไม่รวมถึงข้อยกเว้น เช่น ข้างในโรงละครสัตว์ อาจเชื่อถือว่าปกติ) หากเจ้าของหรือผู้ควบคุมดูแลปล่อยยี่ให้สัตว์ประเภทนี้ไปก่อความเสียหาย จะต้องรับผิดเสมอโดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงสภาพความร้ายของสัตว์นั้นอีก แต่สำหรับสัตว์เชื่องที่เลี้ยงตามบ้าน เช่น สุนัข วัว ม้า สัตว์จำพวกนี้ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีอันตราย ผู้กล่าวอ้างต้องมีภาระการพิสูจน์ถึงการที่สัตว์นั้นก่อให้เกิดอันตราย และปัญหาว่าสัตว์ชนิดใดเป็นอันตรายโดยสภาพหรือไม่นั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมาย^๒

โดยสรุปหลักในเรื่องความรับผิดเด็กขาดเกี่ยวกับผู้ครอบครองสัตว์ภายใต้หลัก **Scienter Rule** นี้แบ่งเป็น ๓ กรณีคือ

^๑ คดีระหว่าง **May v. Burdett**, (1846) 9 Q.B. 101, ดู **Jolwicz and Lewis, Winfield on Tort**, pp. 464 - 465.

^๒ คดีระหว่าง **Mc Quaker v. Goddard**, (1940) 1 K.B. 687, 695, 700 - 701. ดู **Jolwicz and Lewis, Winfield on Tort**, pp. 465 - 466.

ก. สัตว์ร้ายโดยสภาพ เช่น เลื้อ เจ้าของหรือผู้ควบคุมดูแลจะต้องรับผิดชอบ แม้วาตนจะมีไค้ประมาณ เลินเลอ

ข. สัตว์ เชื่อง เลี้ยงภายในบ้าน ถ้า เจ้าของสัตว์รู้ว่าสัตว์ของตนมีนิสัยร้ายและเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่น เจ้าของต้องรับผิดชอบ

ค. สัตว์ เชื่อง เลี้ยงภายในบ้านในกรณีทั่ว ๆ ไป เจ้าของต้องให้ความระมัดระวังตามสมควร (reasonable care) ในการควบคุมดูแลสัตว์ของตนไม่ให้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น และจะต้องรับผิดชอบเมื่อตนประมาณ เลินเลอ

ง. ข้อยกเว้นความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับสัตว์

ข้อยกเว้นความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับสัตว์ แบ่งเป็น ๓ กรณีคือ

๑. ข้อยกเว้นความรับผิดชอบในกรณีปกติ

๒. ข้อยกเว้นความรับผิดชอบในกรณีปลุ่สัตว์บุกรุก

๓. ข้อยกเว้นความรับผิดชอบภายใต้หลัก **Scienter Rule**

๑. ข้อยกเว้นความรับผิดชอบในกรณีปกติ

ข้อยกเว้นความรับผิดชอบในกรณีปกติมีดังนี้

ก. สัตว์วิ่งไปตามถนนหลวง (Animal straying onto highway)

ถือว่าเป็นการที่สัตว์ เทียวไปตามธรรมชาติของมัน หากสัตว์ไปก่อความเสียหายบนถนนหลวงนั้น เจ้าของสัตว์ไม่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งรวมทั้งเจ้าของที่ดินที่อยู่ติดกับถนนหลวงนั้นด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ถึงความประมาณ เลินเลอ คดีระหว่าง Scarle V. Wallbank, (1947)

A.C. 341, 346, 351. ข้อเท็จจริงมีว่า ขณะที่โจทก์ขับรถจักรยานอยู่บนถนนหลวง เกิดชนเข้ากับม้าของจำเลยที่ลอคของ โห้วของวัวออกมาจากที่ดิน ซึ่งอยู่ติดกับถนนหลวงนั้น วินิจฉัยว่า เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินที่อยู่ติดถนนหลวง ไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายต่อผู้ใช้ถนนในการดูแลควบคุมสัตว์ในที่ดินของตน หรือจำต้องทำรั้วป้องกันมิให้สัตว์ในที่ดินของตนเข้าไปในถนนหลวง โดยเจ้าของที่ดินไม่อาจ เล็ง เห็นอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ จำเลย

ไม่ต้องรับผิดชอบโจทก์ เว้นแต่โจทก์จะพิสูจน์ได้ถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลย^๑

ข. สัตว์เลี้ยงบางชนิด เช่นสุนัข และแมว มีหลักอยู่ว่าเจ้าของไม่มีสิทธิเหนือสัตว์เลี้ยงในเรื่องการสัญจรไปมาของมัน ผลของคำพิพากษาประกอบด้วยธรรมเนียมที่นิยมกันในการที่จะปล่อยให้สุนัขและแมวได้เที่ยวไป และการบุกรุกเข้าไปในที่คินของผู้อื่นไม่ก่อให้เกิดความเสียหายเท่าใด ทำให้ไม่เห็นเป็นการจำเป็นที่จะให้เจ้าของต้องรับผิด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อของเจ้าของ หรือมีกฎหมายหรือข้อบังคับโดยเฉพาะให้ต้องรับผิด^๒ คดีระหว่าง

Comberg V. Smith, (1963) 1 Q.B. 25 (C.A.) วางหลักว่า หลักในเรื่องความรับผิดเกิดความเกี่ยวกับสัตว์ไม่ควรรวมถึงสัตว์เลี้ยงในบ้านเช่น สุนัข^๓

ค. สัตว์ประเภทหากินตามทุ่งนา โดยเฉพาะวัว ควายหรือสัตว์ในตระกูลเดียวกัน ในบางมลรัฐแถบตะวันตกของสหรัฐอเมริกา โดยประเพณีและกฎหมายอนุญาตให้สัตว์ออกหากินในทุ่งกว้างได้ ซึ่งเจ้าของไม่จำเป็นต้องรับผิดเกิดความสำหรับกรณี^๔

อนึ่ง ความรับผิดเกิดความเกี่ยวกับสัตว์นั้น พงไปถึงการครอบครองและดูแลสัตว์เป็นประการสำคัญ ถ้าเจ้าของสัตว์ละการครอบครองให้ผู้อื่นไปแล้ว ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบแทนเจ้าของสัตว์^๕

^๑ Jolowicz and Lewis, Winfield on Tort, p. 449.

^๒ Prosser, Law of Torts p. 497; Kionka, Torts in a Nutshell Injuries to persons and property, p. 37.

^๓ Jolowicz and Lewis, Winfield on Tort, p. 450.

^๔ Kionka, Torts in a Nutshell Injuries to persons and property, p. 37.

^๕ Ibid.

๒ ข้อยกเว้นความรับผิดในกรณีปลุสตีคว่มุกรุก^๑
 ข้อยกเว้นความรับผิดในกรณีปลุสตีคว่มุกรุกมีดังนี้

ก. การกระทำของบุคคลอื่น (Act of third party) คดี

ระหว่าง *Sutcliff V. Holmes*, (1947) K.B. 147 วินิจฉัยว่า จำเลยไม่ต้อง
 รับผิดต่อโจทก์ แม้ว่าผู้ปลุสตีคว่มุกรุกของจำเลยเข้าไปในที่ดินของโจทก์ ทั้งนี้เพราะที่ดินของ
 จำเลยมิได้อยู่ติดกับที่ดินโจทก์ การที่ผู้ปลุสตีคว่มุกรุกของจำเลยเข้าไปในที่ดินของโจทก์จะต้อง
 ผ่านที่ดินของบุคคลอื่นก่อน ซึ่งเจ้าของที่ดินรายนั้นมีได้แก่นรั้วที่ดินของตนตามหน้าที่ที่จะต้อง
 ทำเพื่อแสดงแนวเขต เป็นเหตุให้ผู้ปลุสตีคว่มุกรุกของจำเลยพลัดเข้าไปในที่ดินของโจทก์
 อย่างไรก็ตาม หากจำเลยรู้ถึงความบกพร่องในข้อที่ไม่กั้นรั้วและไม่พยายามหาวิธีการ
 ป้องกันผู้ปลุสตีคว่มุกรุกของตนไม่ให้เข้าไปในที่ดินของโจทก์ เช่นนี้จำเลยจึงจะต้องรับผิด

ข. โจทก์เป็นฝ่ายผิดเอง (Default of the plaintiff)

คดีระหว่าง *Plummer V. Webb*, (1619) Noy. 98 วินิจฉัยว่า การที่โจทก์ได้รับ
 อนุญาตให้วางกองฟางในที่ดินของจำเลย แต่โจทก์มิได้กั้นรั้วกองฟางของตน ปลุสตีคว่มุกรุก
 ของจำเลยมากินฟางนั้น จำเลยไม่ต้องรับผิดต่อโจทก์ เพราะเป็นความผิดของโจทก์
 เอง

ค. เหตุสุดวิสัย (Act of God) เป็นที่ยอมรับว่า เหตุสุดวิสัย
 เป็นข้อต่อสู้ที่จำเลยอาจหยิบยกขึ้นได้ประการหนึ่ง แต่ยังไม่ปรากฏคดีที่วินิจฉัยเรื่องนี้ไว้

ง. อุบัติเหตุอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (Inevitable accident)
 ข้อต่อสู้ข้อนี้ในปัจจุบันยังเป็นที่น่าสงสัยว่าจะยอมรับกันหรือไม่ เนื่องจากคำพิพากษาคดี
 ต่าง ๆ ยังไม่ลงรอยกันนัก แต่เดิมศาลพิพากษาว่าอุบัติเหตุอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

^๑ Jolowicz and Lewis, Winfield on Tort, pp. 462-464;

Pillai, Principles of the Law of Tort, p. 857.

จำเลยอาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้^๑

จ. การยึดถือไว้เป็นประกัน (Distrainment) คดีระหว่าง *Vaspor V. Edwards*, (1701) 12 Mod. 658. วินิจฉัยว่า ถ้าบุคคลหนึ่งยึดถือปลุสตีวของบุคคลอีกคนหนึ่งไว้เพื่อประกันการชำระหนี้บางอย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคลที่ยึดถือปลุสตีวนั้นไม่ว่าจะเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการบุกรุกโดยปลุสตีวนั้นอีกได้

ง. การเสนอชำระหนี้ (Tender of amends) เมื่อเจ้าของสัตว์ซึ่งบุกรุกเข้าไปหาความเสียหายให้ผู้อื่นได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายแล้ว เจ้าของสัตว์นั้นไม่ต้องรับผิดชอบอีกต่อไป

๓. ข้อยกเว้นความรับผิดชอบภายใต้หลัก *Scienter Rule*^๒

ข้อยกเว้นความรับผิดชอบภายใต้หลัก *Scienter Rule* มีดังนี้

ก. เหตุสุดวิสัย (Act of God) คดีระหว่าง *Nichols V. Marsland*, (1875) L.R. 10 Ex. 255, 260 วินิจฉัยว่าถ้า เจ้าของเรือควบคุมเสื่อนั้นไว้ในกรงที่มั่นคงแข็งแรง ต่อมาพายุฉับพลันพัดมา ลมพัดแรง ลมพัดไป และทำความเสียหาย เช่นนี้ เจ้าของเรือไม่ต้องรับผิดชอบ

ข. การกระทำของบุคคลภายนอก (Act of a stranger) ข้อยกเว้นข้อนี้ยังมีความเห็นแตกต่างกันอยู่ว่า จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ไม่รับผิดชอบได้หรือไม่ แต่เดิมมีคดีระหว่าง *Fleming V. Orr*, (1857) 2 Marq. 825. วินิจฉัยว่าเป็นข้อต่อสู้ของจำเลยประการหนึ่งตามกฎหมายของสกอตแลนด์ โดยตัดสินว่า เจ้าของสุนัขดุ

^๑ มีคดีหลังสุดแสดงว่าศาลมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับหลักข้อนี้ คือคดีระหว่าง *Ellis V. Loftus Iron Co.*, (1874) L.R. 10 C.P. 10 วินิจฉัยว่า น้ำของจำเลยสามารถกระโดดข้ามรั้วซึ่งกั้นระหว่างที่ดินของโจทก์และจำเลยที่กั้นสูงพอสมควร และเข้าไปกีดกับเตมะน้ำของโจทก์ จำเลยต้องรับผิดชอบโจทก์โดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยประมาท เลินเล่อหรือไม่

^๒ *Jolowiez and Lewis, Winfield on Tort*, pp. 478-480, *Pillai Principles of the Law of Tort*, p. 859.

ไม่ต้องรับผิดชอบความเสียหายที่สุนัขของคนก่อกวนขึ้นใน เมื่อสุนัขนั้นถูกล่ามไว้แล้ว และต่อมา
มีผู้อื่นมาแกวโซ่สุนัขนั้น แต่ต่อมาในคดีระหว่าง Baker v. Snell, (1908) 2K.B. 825
วางหลักว่าการกระทำของบุคคลภายนอกไม่ เป็นข้อแก้ตัวให้เจ้าของสัตว์พ้นผิด

ค. โจทก์เป็นฝ่ายผิดเอง (Default of the plaintiff)

สำหรับข้อยกเว้นข้อนี้ มีกฎหมาย Law Reform (Contributory Negligence) Act. 1945
วางหลักไว้ว่า ความประมาทเลินเล่อของโจทก์ จำเลยอาจยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวได้

คดีระหว่าง Marlor v. Ball, (1900) 16 T.L.R. 239 วินิจฉัยว่าบุคคล
ที่ดื่มมาหลายทั้งที่มึนเมาอยู่นั้นถูกอุ้มโดยม้านั่ง บุคคลนั้นไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้
ถ้าม้านั่งเตะตน

คดีระหว่าง Behrens v. Betram Mills Circus Ltd., (1957) 2 Q.B. 1, 19
วินิจฉัยว่าโจทก์เรียกค่าเสียหายได้น้อยลง ถ้าโจทก์เพียงแต่ยืน

คดีระหว่าง Lowery v. Walker, (1910) 1 K.B. 173 วินิจฉัยว่าจำเลย
ซึ่งเป็นชาวนามีสิทธิที่จะดูแลและความคุมม้าของคุณในบริเวณนาของตนได้ และไม่จำ
ต้องรับผิดชอบต่อผู้บุกรุกเข้ามา โจทก์ผู้บุกรุกไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหาย เว้นแต่จะพิสูจน์
ได้ว่าม้านั้นถูกควบคุมไว้ที่นั่นด้วยเจตนาที่จะทำร้ายโจทก์

คดีระหว่าง Murphy v. Zoological Society of London, (1962) C.L.Y. 68
วินิจฉัยว่าจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบต่อความตายของเด็กชายอายุ ๑๐ ขวบ ซึ่งเป็นร้วกั้นถึง
๒ ชั้นล้อมรอบกรงสิงห์โต แล้วเพื่อนของเด็กซึ่งไปช่วยย้วยสิงห์โต ทำให้สิงห์โตนั้นกระชาก
เด็กและกัดจนตาย ทั้งนี้เพราะสิงห์โตไม่ได้หลบหนีไปที่ใด และจำเลยได้ใช้ความระมัด
ระวังตามสมควรแล้ว และไม่เป็นการฝ่าฝืนหน้าที่ของตน

คดีระหว่าง Sylvester v. Chapman, (1935) 79S.J. 777 วินิจฉัยเช่นเดียวกับ
กัน ว่าคนรับใช้ของจำเลยเจ้าของเสือ ซึ่งไม่ได้ถูกว่าจ้างให้ทำหน้าที่ดูแลสัตว์ป่านั้น
กักขังเสือไว้ที่นั่น เพื่อจะเข้าไปค้ำบหรีที่ผู้อื่นโยนทิ้งไว้ในบริเวณใกล้กับตัวเสือ เสือจึง
กระชากตัวคนรับใช้ขึ้นและฆ่าตาย ลอร์ดไรท์ (Lord Wright W.R.) ผู้พิพากษา

คดีนี้กล่าวว่า กรณีมีข้ออยู่ในหลักเรื่องการช่วยเหลือ (rescue case) ถือว่าคนรับใช้ นั้น เป็นเพียงผู้อาสา เท่านั้น กรงและรั้วที่จำเลยกั้นไว้ เป็นการใช้ความระมัดระวัง เพียง พอแล้ว ดังนั้น ถ้าใครก็ตามเข้าไปในบริเวณนั้น ก็เท่ากับเขานำความเดือดร้อนให้แก่ ตัวเขาเอง คดีนี้วินิจฉัยว่าเป็นความผิดของผู้ตายเอง และไม่ใช้ความยินยอม

๓. ความรับผิดเด็ดขาดที่เกี่ยวกับวัตถุอันตราย

วัตถุอันตราย (Dangerous Chattels) หมายถึงสิ่งที่มีอันตราย และอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ในตัวของมันเอง เช่นไฟ วัตถุระเบิด แก๊ส และไฟฟ้า จุด ที่พิจารณาในเรื่องความมีอันตรายพิจารณา เฉพาะความมีอันตรายในตัววัตถุนั้นเอง มิได้ พิจารณาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกอื่น ๆ และบุคคลผู้ต้องรับผิด คือบุคคลที่ครอบครองวัตถุ อันตรายนั้น

ตัวอย่างคำพิพากษา เกี่ยวกับความรับผิดเด็ดขาดที่เกี่ยวกับวัตถุอันตราย มีดังนี้

คดีระหว่าง Dixon v. Bell, (1816) 5 M. & S. 198, 199วินิจฉัยว่า เจ้าของปิ่น ซึ่งบรรจุกระสุนอยู่ ได้ใช้ให้เด็กหญิงไปหยิบปิ่นมาให้ตน จะต้องรับผิดชอบ การที่เด็กหญิง เอาปิ่นนั้นไปยิง เด็กเล็กโดย เจตนาล้อเล่น ๒

คดีระหว่าง Dominion Natural Gas Co. v. Collins, (1909) A.C. 640, 646 วินิจฉัยว่าจำเลยซึ่งเป็นบริษัทแก๊สจะต้องรับผิดชอบต่อความประมาท เลินเล่ออันเกิด จากการที่แก๊สที่บรรจุในถังระเบิด เนื่องจากล้นปิด เปิดผิด ไม่นั่นหนาพอ

^๑ Pillai, Principles of the Law of Tort, pp. 859 - 861.

^๒ Armitage, Cleck & Lindsell on Torts, p. 535.

คดีระหว่าง Philco Radio and Television Corporation of Great Britain Ltd. V. Spurling Ltd. and others, (1949) 2 All.

E.R. 882. วินิจฉัยว่า เจ้าของที่บ้หอจำนวน ๕ บ้ ซึ่งบรรจ้ขึ้นส่วนเซลดูลอยค้ (วัตถุไวไฟชนิดหนึ่ง) จะต้องรับผิดชอบผู้เสียหายซึ่งเป็นคนพิมพ์ค้ และจุดบ้หรือสูบ้ใกล้กับที่บ้หอ นั้น และต่อมาที่บ้หอ นั้นระเบคขึ้น

ลักษณะของความรับผิดชอบเกิดขาค้ที่เกี่ยวกับวัตถุอันตราย แยกค้เป็น ๒ กรณีคือ

๑. ความรับผิดชอบผู้รับโอนคนคอกจากคน (Liability to immediate transferees)

เมื่อมีสัญญา เกิดขึ้นในระหว่างกรณี ค้สัญญาฝ่ายหนึ่งอาจไม่ต้องรับผิดชอบ ค้คดีระหว่าง Ward V. Hobbs, (1878) 4App.Cas 13. A ชายหม้ให้ B โดย มีสัญญาว่า B ต้องรับผิดชอบประการ เมื่อปรากฏว่าหม้ นั้นเป็นโรคและเนื้อหม้ ใค้ถูกนำ ไปขายในตลาดโดยผ่านระเบียบที่ เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อโรคระหว่างปล้สัตว์ เช่นนี้ A ไม่ต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอก ๑

ในกรณีที่สิ่งของถูกให้ไปหรือถูกให้ยืมโดยไม่มีคาค้ค้แทน ผู้ให้หรือผู้ให้ยืม ไม่ต้องรับผิดชอบในสิ่งของที่ ให้หรือให้ยืม นั้น แต่ผู้ขายสิ่งของหรือวัตถุใค้ ๆ ก็ตาม มีหน้าที่ ต้องแจ้งให้ผู้ซื้อใค้ทราบถึงอันตรายที่มีอยู่ ในสินค้ นั้น ค้คดีระหว่าง Clarke V. Army & Navy Co-operation Society Ltd., (1903) 1K.B.155 วินิจฉัยให้ผู้ขายประกอง แป้งยารักษาโรคต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้ออันสืบ เนื่องมาจากความบกพร่องในการ เปิดฝาประกอง ทำให้ผู้ซื้อใค้รับบาคเจ็บ

ข. ความรับผิดชอบผู้รับโอนคนสุดท้าย (Liability to ultimate transferees)

หน้าที่ของผู้ผลิตสินค้ มีคดีระหว่าง Donoghue V. Stevenson, (1932) A.C. 562 วินิจฉัยว่า จำเลยซึ่งเป็นผู้ผลิต เบียร์ ซึ่งในน้ำ เบียร์มีซากหอยทากที่ เน่าแล้ว

Ibid., p. 893.

ผสมอยู่ ต้องรับผิดชอบโจทก์ผู้บริโภค แม้ว่าจะมีใค้มีมติสัมพันธ์โดยตรงระหว่างโจทก์กับ
จำเลยเลยก็ตาม ทั้งนี้เพราะไม่มีทางที่จะสืบทราบว่าหลังจากเบียร์ออกจากโรงงาน
ผู้ผลิตแล้ว จะมาเมื่อผู้ใดบ้างก่อนจะถึงมือผู้บริโภค หลักกึ่งกล่าวนี้ให้ขยายขอบเขต
ออกไปอีกในคดีระหว่าง **Grant V. Australian Knitting Mills, (1936) A.C.**

85. วินิจฉัยว่า เมื่อโจทก์ได้รับความเสียหายทางร่างกายอันเนื่องมาจากการใช้กางเกง
ชั้นในเนื้อสารเคมีที่ทำให้คัน ซึ่งจำเลยเป็นผู้ผลิต จำเลยจะต้องรับผิดชอบโจทก์ แม้ว่าผู้ขาย
ปลีกอาจจะตรวจสอบคุ้ได้ หากใช้ความระมัดระวังที่เพียงพอ แต่ก็มิได้ทำการตรวจสอบ
และคดีระหว่าง **Watson V. Buckley, Osborne Garret Co. Ltd. and**

Vyrovovs Products Ltd., (1940) 1 All E.R. 174 วินิจฉัยว่าหลักการดังกล่าว
ข้างต้นนี้ใช้กับกรณีพ่อค้าขายส่งด้วย

ขอยกเว้น คดี **Donoghue V. Stevenson** มีข้อยกเว้นไม่ใช้กับกรณี

ต่อไปนี้

๑. ถ้าความบกพร่องในวัตถุนั้น โจทก์ได้พบเห็นแล้วหรือโจทก์ควรทราบ
เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร คดีระหว่าง **Farr V. Butters, Bros
& Co., (1932) 2 K.B. 606** วินิจฉัยว่าผู้ผลิตปั่นเงินไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย
อันเกิดจากความบกพร่องของปั่นเงินนั้น

๒. ถ้าวัตถุนั้นไม่มีอันตรายใด ๆ เลย ในขณะที่ถูกนำออกมาเผยแพร่

๓. ถ้ามิได้มีการขาดความระมัดระวังตามสมควรของจำเลย

๔. บานซึ่งถูกทำลายหรือเสียหายแล้ว คดีระหว่าง **Cavalier V. Pope,
(1906) A.C. 428** และ **Otto V. Bolton, (1936) 2 K.B. 46.**

๕. การเผยแพร่ข้อความโดยประมาณเลินเล่อ คดีระหว่าง **Candler V.
Crane Christmas and Co., (1951) 2 K.B. 164** แต่คดีนี้ไม่ได้รับการสนับสนุน
โดยสภาขุนนาง (House of Lords) ในคดีระหว่าง **Hedley Byrne and Co.
Ltd. V. Heller and Partners Ltd., (1964) A.C. 465** และคดี **Clayton (1964)
A.C. 465.**

ขอบข่ายของความรับผิด เกิดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิดในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย

หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น เป็นหลักของกฎหมายในประเทศคอมมอนลอว์ ซึ่งอาศัยบรรทัดฐานในคำพิพากษา เป็นเกณฑ์ ในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) หรือกฎหมายลายลักษณ์อักษร ก็มีหลักอย่างเดียวกัน ตรงกัน โดยมีนิติเรื่องความรับผิดเกิดขาดไว้ในเรื่องความเสียหายเกิดจากสัตว์ สิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ และทรัพย์สินคราย ซึ่งเห็นได้จากกฎหมายของฝรั่งเศส เยอรมันและญี่ปุ่น ดังต่อไปนี้

๑. ประเทศฝรั่งเศส
  - ก. ที่มา

ทฤษฎีกฎหมายแต่ดั้งเดิมของฝรั่งเศสถือว่า ความผิด เป็นเงื่อนไขอันจำเป็นในความรับผิดในทางแพ่ง (civil liability) ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเกิดจากเจตนาหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม การจะให้รับผิดโดยไม่มี ความผิด ถือว่าเป็นการไม่ยุติธรรมต่อสังคม (Liability without fault would be a social injustice) แต่ต่อมาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ได้เริ่มมีการถกเถียงกันว่า หน้าที่ทางสังคมของกฎหมายลักษณะละเมิด ซึ่งเป็นเพียงเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเดิวนั้น จะไม่คิดหามาตรการใด ๆ ที่จะป้องกันมิให้บุคคลต้องได้รับความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิดไว้เลยหรืออย่างไร เพราะปรากฏว่ามีเครื่องจักรที่นำมาใช้ในโรงงาน และการขนส่งมากขึ้น อันตรายจึงอาจเกิดขึ้นเสมอ การเสี่ยงอันตรายอันเกิดจากเครื่องจักรดังกล่าว จึงควร เป็นหน้าที่ของผู้เป็นเจ้าของกิจการนั้นที่จะต้องป้องกันดูแลมิให้เกิดขึ้น ใน ค.ศ. ๑๘๘๕ Conseil d'Etat ได้กระตุ้นให้รัฐสนใจและรับผิดชอบในเรื่องนี้ และในปีต่อมาศาลสูงของประเทศฝรั่งเศสได้พิพากษาคดีเรื่องหนึ่ง กรณีรถรยมาของนายช่างผู้หนึ่งซึ่งตายเนื่องจากการระเบิดของหม้อน้ำบนเรือกลไฟ เป็นโจทก์ฟ้อง เรียกค่าเสียหายจากนายจ้างโดยโจทก์สามารถพิสูจน์

ให้เห็นว่าผู้ตายไม่มีส่วนในการกระทำความผิดเลย ความผิดควรตกแก่บุคคลที่ควบคุม
หมอน้ำ คดีนี้ได้มีการตีความประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา ๑๓๘๘ ซึ่งมีบัญญัติ
ว่า "บุคคลจักต้องรับผิดชอบเฉพาะต่อความเสียหาย ซึ่งตนก่อโดยการกระทำของตนเอง
เท่านั้น แต่รับผิดชอบต่อความเสียหายซึ่งบุคคลที่ตนรับผิดชอบได้ก่อขึ้น หรือต่อความเสียหาย
ซึ่งสิ่งของที่ตนดูแล ได้ก่อขึ้นด้วย" ซึ่งในที่สุดศาลเห็นด้วยกับคำฟ้องของโจทก์ที่ให้
จำเลยรับผิดชอบ ซึ่งนักกฎหมายในยุคนั้นหลายคนเห็นว่า เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง
ให้บุคคลที่ได้รับประโยชน์จากสิ่งของต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสิ่งของนั้น^๑
ซึ่งเป็นที่มาของหลักความรับผิดชอบ เด็ดขาดในกฎหมายฝรั่งเศส

ข. ประเภทความรับผิด เด็ดขาด

บทบัญญัติในเรื่องความรับผิด เด็ดขาดตามกฎหมายฝรั่งเศส มีปรากฏ
อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ในหมวดสิทธิในทางแพ่ง (Droit Civil) ใน
มาตรา ๑๓๘๘ วรรค ๑ และมาตรา ๑๓๘๕ มาตรา ๑๓๘๖ ดังต่อไปนี้

"มาตรา ๑๓๘๘ วรรค ๑ บุคคลจักต้องรับผิดชอบ ไม่เฉพาะต่อความเสียหายซึ่งตนก่อ
โดยการกระทำของตนเองเท่านั้น แต่รับผิดชอบต่อความเสียหาย ซึ่งบุคคลที่ตนรับผิดชอบได้
ก่อขึ้น หรือต่อความเสียหาย ซึ่งสิ่งของที่ตนดูแลได้ก่อขึ้นด้วย...."

"มาตรา ๑๓๘๕ เจ้าของสัตว์หรือบุคคลที่ใช้สัตว์ในระหว่างที่ใช้สัตว์นั้น
ยอมรับผิดชอบต่อความเสียหายซึ่งสัตว์นั้นได้ก่อขึ้น จะเป็นด้วยสัตว์นั้นอยู่ในระหว่างควบคุม
หรือว่าหายไป หรือหลุดหนีไปก็ตาม"

^๑ F.H. Lawson, A.E. Anton and L.N. Brown ., Amos & Walton's

Introduction To French Law, 2 d. ed., (New York: Oxford

Unviersity Press, 1961), pp. 203 - 204.

๕๐

มาตรา ๑๓๘๖ เจ้าของสิ่งปลูกสร้างย่อมรับผิดชอบความเสียหายเนื่องจากการพังทลายของสิ่งปลูกสร้างนั้น เมื่อได้รับความว่าทั้งนี้ เป็นเพราะความบกพร่องในการซ่อมแซมหรือ เป็นเพราะการก่อสร้างไม่ดี" ๑

จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสทั้ง ๓ มาตราดังกล่าวข้างต้น อาจแบ่งประเภทความรับผิด ได้ชวคตามกฎหมายฝรั่งเศสออกได้ เป็น ๓ ประเภทดังนี้

๑. ความรับผิดของบุคคลที่ควบคุมสัตว์ (Liability of the custodian of an animal)

๒. ความรับผิดของเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง (Liability of the owner of a building)

๓. ความรับผิดทั่วไปตามหลักในมาตรา ๑๓๘๔ (๑) (General liability under article 1384, al 1.)

๑. ความรับผิดของบุคคลที่ควบคุมสัตว์ (Liability of the custodian of an animal)

ความรับผิดเด็ดขาดของบุคคลที่ควบคุมสัตว์ แยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. ความหมายของคำว่าสัตว์และการกระทำของสัตว์

สัตว์ตามความหมายของมาตรา ๑๓๘๔ มิได้จำกัดว่า เป็นสัตว์ชนิดใดบ้าง นักนิติศาสตร์ตลอดจนศาลฝรั่งเศส เห็นว่าจะต้องหมายถึงสัตว์ที่มีเจ้าของ เพราะถ้า เป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ ก็ย่อมไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายเอาจากผู้ใดได้ ทั้งนี้ การที่สัตว์ป่า เช่น หมูป่าซึ่งอาศัยอยู่ในเขตที่ดินแห่งหนึ่งรังควานชุกครากไม้ในที่ดินอีกแห่งหนึ่ง เจ้าของที่ดินที่ได้รับความเสียหายย่อมจะฟ้องร้องเจ้าของที่ดินที่หมูป่าอาศัย

โดยอ้างมาตรา ๑๓๘๕ นี้ไม่ได้ เพราะผู้ถูกฟ้องไม่ใช่เจ้าของหมูป่าหรือผู้ที่ใช้หมูป่านั้น แต่อาจฟ้องได้โดยอาศัยหลักกฎหมายละเมิดธรรมดาได้ นอกจากสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของแล้ว สัตว์อื่น ๆ บอมอยู่ในชายแห่งมาตรานี้ทั้งสิ้น เช่นสัตว์ร้าย เป็นต้นว่า เสือหรือสิงห์โต ที่จับมาเลี้ยงให้คนดู ไลโกความเสียหายขึ้น สุนัขเห่าและไล่กัดคนซึ่งรถจักรยาน ทำให้ล้มลง ผิงที่เลี้ยงเพื่อค่าน้ำผิง นกพิลาบที่เลี้ยงไว้โดยไม่ไ้ใส่กรง เหล่านี้ ถ้าไปก่อความเสียหายขึ้น เจ้าของบอมต้องรับผิด^๑

การกระทำของสัตว์ ในบางกรณีย่อมจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าได้มีการกระทำของสัตว์แล้ว เช่นสุนัขกัด โคน กระบือ ชวิด ม้าเตะ ยิ่งกว่านั้น ศาลฝรั่งเศสถือว่า การที่สุนัขเห่าหอนในเวลากลางคืนจนทำให้นอนไม่หลับ^๒ สัตว์ที่เผยแพร่เชื้อโรค^๓ ซึ่งที่ถูกพาเดินไปตามถนนหลวง เป็นเหตุให้มาลากรตกใจและมีความเสียหายเกิดขึ้น^๔ ถือว่ามีการกระทำของสัตว์ที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องเอาจากเจ้าของหรือผู้ที่ใช้สัตว์ได้แล้ว นอกจากนี้ในปัจจุบันศาลฝรั่งเศส เห็นว่ากรณีที่เกิดอุบัติเหตุในการจราจร เช่นคนขับรถมาไปชนเขาได้รับความเสียหาย ถือว่าเป็นการกระทำของสัตว์ตามมาตรา ๑๓๘๕ ซึ่งผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความผิดของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ใช้สัตว์ด้วย^๕

ข. บุคคลที่ต้องรับผิด

มาตรา ๑๓๘๕ บัญญัติให้เจ้าของสัตว์หรือบุคคลที่ใช้สัตว์ในระหว่างที่ใช้สัตว์นั้น เป็นผู้รับผิด มีชื่อว่า เจ้าของสัตว์และผู้ที่ใช้สัตว์จะต้องรับผิดทั้งคู่

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๔ - ๒๐๕.

^๒ Crim.5.Avril 1867-D-67-1-288.

^๓ Ameins 4 Janvier 1873-D-77-1-387.

^๔ Trib. Châlons-Sur-Marne 1: Mars 1887.

^๕ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า ๒๐๕-๒๐๗.

จะเห็นได้ว่า กฎหมายใช้คำว่า "หรือ" ไม่ใช่คำว่า "และ" ดังนั้นจึงเป็นที่เข้าใจว่า เมื่อไม่มีใคร เป็นผู้ใช้สัตว์แล้ว เจ้าของสัตว์จึงต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าได้ความว่ามีตัวผู้ใช้ สัตว์แล้ว เจ้าของสัตว์ก็ไม่ต้องรับผิดชอบแต่ประการใด ผู้เสียหายไม่มีสิทธิเรียกร้องเอาจาก บุคคลทั้งสองคนได้ แม้แต่จะเลือกฟ้องก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน^๑

"บุคคลที่ใช้สัตว์" หมายถึงได้ใช้ประโยชน์ในสัตว์ หรือใช้งานสัตว์ซึ่งต้องเป็น ไปเพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้นั้นเอง และไม่รวมถึงผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองใช้สัตว์แทน ผู้ใช้อำนาจปกครอง^๒ คนใช้หรือเสมียน ซึ่งเป็นลูกจ้างของเจ้าของสัตว์ใช้สัตว์นั้น เพื่อประโยชน์ของนายจ้างหรือเจ้าของสัตว์^๓ หรือในลักษณะแห่งการอาชีพเป็นบุคคล ที่ใช้สัตว์นั้น เช่นครูฝึกสัตว์ ผู้ประกอบการขนส่งสัตว์ หรือผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับ สัตว์ เช่นผู้ที่ยืมสัตว์ไปใช้งาน^๔ ผู้มีสิทธิเก็บกินบนสัตว์ ผู้เช่าสัตว์^๕ เป็นต้น

ค. เหตุยกเว้นความรับผิด

ความในมาตรา ๑๓๘๕ บัญญัติให้เจ้าของสัตว์หรือบุคคลที่ใช้สัตว์ต้อง รับผิดชอบ ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ศาลฝรั่งเศสถือว่าความข้อสันนิษฐานข้อนี้ เป็นข้อสันนิษฐานที่สับหักล้างได้^๖ แต่มีโทษจะสับหักล้างว่าตนมิได้กระทำความผิด

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๘.

^๒ Jean Carbonnier., Droit civil, 4 d.ed., (Paris: Presses Universitaires de France, 1972), p. 373.

^๓ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า ๒๑๐.

^๔ Carbonnier, Droit civil, p. 373.

^๕ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า ๒๐๘.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๓ - ๒๑๕.

เพราะตามมาตรานี้ ไม่ต้องมีคามผิดของ เจ้าของหรือบุคคลที่ใช้สัตว์ควย แต่ประการใด แต่สามารถสืบหักล้าง ได้ในสา เหตุอื่น เหตุยก เว้นความรับผิดที่สามารถสืบหักล้าง ได้มีอยู่ ๓ ประการคือ

๑. ความผิดของผู้เสียหาย เช่นการ เข้าไปในบ้าน ซึ่งมีรั้วกั้น อยู่โดยรอบ จึงถูกสุนัข ด้บ้านกัด เอา เอามา ไปขโมยในที่ลับจึงล้มลงมากเจ็บ ๒ เอามา ไปเทียบรถแล้วขึ้นไปนั่งแหว่งน้ำหนักไม่ถ้ รถจึงคว่ำ มายังคงยืนอยู่กับที่ ๓ เหล่านี้ถือว่า เป็นความผิดของผู้ต้อง เสียหายเอง ๔

๒. เหตุสุควีสัย นักนิติศาสตร์ฝรั่ง เสด็จถือว่า เหตุสุควีสัยหมายถึง เหตุภายนอกซึ่งคำหานี้ดูหน้ไม่ได้ เช่นการที่ฟ้าผ่าไกล ๆ มาทำให้ม้าตื่นตกใจ กอความ เสียหายขึ้น การที่รถไฟวิ่งผ่านมาโดยเร็ว ทำให้ม้าตื่นกอความเสียหาย ๕ เหตุภาย- นอกซึ่งคำหานี้ดูหน้ไม่ได้จะต้องมีลักษณะ ๒ ประการคือ ไม่สามารถจะคาดดวงหน้าได้ ตัวอย่าง เช่น เจ้าของม้าได้เทียบม้าลากไปตามถนน มีรถยนต์ขับเฉียดไปมา ม้าตื่น ตกใจเลยกอความเสียหาย ดังนี้เหตุภายนอกคือการที่รถยนต์แล่นเฉียด เป็นสิ่งที่ เจ้าของม้าพึงคาดดวงหน้าได้ว่า ขับรถมา ไปตามถนนจะต้องมีรถยนต์แล่นเฉียด จึงไม่ใช่ เหตุสุควีสัย และลักษณะอีกประการหนึ่งก็คือ จะต้องไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ตัวอย่าง เช่น ม้าตื่นตกใจโดย เหตุภายนอกที่ไม่สามารถคาดดวงหน้าได้ เจ้าของรู้จักม้าดี และสามารถ บังคับม้าได้ แต่กลับยินยอมไม่บังคับม้า เช่นนี้ถือว่า ไม่ใช่ เหตุสุควีสัย เจ้าของม้าต้องรับผิด ๖

๑ Req. 20 Janvier 1904 D. 1904-1-568.

๒ Req. 18 Decembre 1899 D. 1900-1-132.

๓ Cass. 5 Février 1906 D. 1906-1-96.

๔ จิก เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด หน้า ๒๑๕.

๕ Cass. 19 Sont 1878-D-1879-1-215.

๖ จิก เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า ๒๑๖-๒๑๗.

๕๔

๓. เป็นการกระทำของบุคคลอื่น เช่นการที่สุนัขกัดผู้เสียหาย เพราะมีบุคคลอื่นมาช่วยสุนัขนั้น หรือมีผู้มาแก้เชือกที่ผูกสุนัขออก สุนัขจึงไปกัดผู้เสียหาย เป็นต้น

๒. ความรับผิดของเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง (Liability of the owner of a building)

ความรับผิดเกิดจากของเจ้าของสิ่งปลูกสร้างแยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. ความหมายของคำว่าสิ่งปลูกสร้างและการกระทำของสิ่งปลูกสร้าง ความหมายของคำว่า "สิ่งปลูกสร้าง" ตามมาตรา ๑๓๘๖ แต่เดิม

นั้น ศาลและนักนิติศาสตร์ฝรั่งเศสได้พยายามตีความมาตรา ๑๓๘๔ ประโยคสุดท้ายของวรรคต้นที่ว่า "สิ่งของที่ตนดูแล" ว่าเป็นความหมายอย่างใดบ้าง แต่ยังไม่สามารถค้นพบความหมาย จึงได้ตีความคำว่า "สิ่งปลูกสร้าง" ตามมาตรา ๑๓๘๖ อย่างกว้างขวาง เพื่อให้กินความถึงสิ่งของแทบทุกชนิด เช่นรวมถึงต้นไม้ เครื่องจักรในเรือ เครื่องจักรชนิดเคลื่อนที่ได้ และตู้กระจก ซึ่งเมื่อถือความเสียหายขึ้น เจ้าของต้องรับผิดตามมาตรา ๑๓๘๖ ครั้นต่อมาเมื่อค้นพบความหมายของคำว่า "สิ่งของที่ตนดูแล" ตามประโยคสุดท้ายของมาตรา ๑๓๘๔ วรรคต้น จึงได้แปลความหมายคำว่า "สิ่งปลูกสร้าง" ตามมาตรา ๑๓๘๖ ให้แคบลงโดยหมายถึงวัตถุต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ประกอบเป็นร่างขึ้นอยู่เหนือพื้นดิน และมีสภาพเป็นอสังหาริมทรัพย์ตามธรรมชาติ นักนิติศาสตร์ฝรั่งเศสเห็นว่าสิ่งปลูกสร้างจะต้องมีลักษณะ ๓ ประการคือ

๑. เป็นอสังหาริมทรัพย์ คือ เป็นทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ ตามมาตรา ๕๑๔ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้กล่าวว่า พื้นที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นอสังหาริมทรัพย์ตามธรรมชาติ ทั้งนี้เรือ ไม่เรียกว่าสิ่งปลูกสร้าง

๕๕
๒. เป็นสิ่งที่มีมนุษย์ใดก่อสร้าง สิ่งของใดที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ
เช่นต้นไม้หรือเป็นดิน ไม่เรียกว่าสิ่งปลูกสร้าง

๓. ไม่จำต้อง เป็นที่อยู่ของมนุษย์ อาจ เป็นที่อยู่ของสัตว์หรือ
สิ่งของ หรือก่อสร้างเพื่อการอื่นก็ได้ เช่นกำแพง เป็นต้น

การกระทำของสิ่งปลูกสร้างที่เจ้าของจะต้องรับผิดชอบนั้น คือการพังทลายลง
"การพังทลาย" หมายถึงการที่สิ่งหนึ่งสิ่งใดหลุดออกหรือแตกออกจากส่วนหนึ่งส่วนใด
ของตัวอาคารค้ำน้ำหนักของตัวมันเอง หรือน้ำหนักของสรรพสิ่งที่สิ่งนั้นหนุนรับอยู่
การพังทลายนั้นมีลักษณะ เป็นการ เกิดขึ้นโดยฉับพลัน หรือ เนื่องจากอิทธิพลของสิ่งอื่นที่
เป็นพลังธรรมชาติ เช่นลม น้ำ เป็นต้น^๒ ด้วยเหตุนี้หากสิ่งปลูกสร้างอยู่เฉย ๆ
ผู้เสียหายได้ยื่นล้มลงที่บรรดาโคศิก ผู้เสียหายจะเรียกร้องให้เจ้าของที่รับผิดชอบตามมาตรา
๑๓๘๖ นี้ไม่ได้^๓

คำว่า "การพังทลาย" นี้ศาลฝรั่งเศสได้เคยแปลอย่างขยายความเช่นเดียวกับ
กับการตีความ คำว่า "สิ่งปลูกสร้าง" ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว เช่นถือว่าการระเบิดของ
เครื่องจักร การที่ตุ้กระจกล้ม เป็นการพังทลาย แต่ในปัจจุบันศาลฝรั่งเศสได้แปล
ความหมายของคำว่า การพังทลายแคบลงแล้ว

การพังทลายของสิ่งปลูกสร้างที่เจ้าของจะต้องรับผิดชอบ เนื่องมาจากความ
บกพร่องในการบำรุงรักษา หรือการก่อสร้างไม่ดี ดังนั้น หากพังทลายเนื่องจาก
สาเหตุอื่น เช่นเพลิงไหม้ ภูเขาระเบิด การรื้อสิ่งปลูกสร้างหาต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๑๓๘๖ ไม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า ๒๒๓-๒๒๔.

^๒ Carbonnier, Droit civil, p. 375.

^๓ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า ๒๓๐.

๕๖

จะต้องอาศัยหลักละเมิดธรรมดาตามมาตรา ๑๓๘^๑ ตัวอย่างของการบกพร่องในการบำรุงรักษา เช่น ปล่องไฟสูงกว่า ๓๐ เมตร ไม่มีเหล็กรั้งเพื่อยึดต่อกัน และไม่มีสายล่อฟ้าฟ้าจึงตกลงมา ทำให้ปล่องไฟพังทลายทับบ้าน และตัวอย่างของการก่อสร้างไม้ค้ำเช่นพื้นโรงละครพังทลายลงในระหว่างที่มีคนดูอยู่ตามจำนวนที่อนุญาตให้เข้าไป^๒

ข. บุคคลที่ต้องรับผิดชอบ

ตามมาตรา ๑๓๘^๒ ได้ระบุมันบุคคลที่ต้องรับผิดชอบไว้ผู้เดียวคือเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งเห็นได้ชัดแตกต่างจากบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบ เนื่องจากการกระทำของสัตว์ ซึ่งระบุไว้ว่าเป็นเจ้าของสัตว์หรือผู้ที่ใช้สัตว์ ปัญหาจึงมีว่านอกจากเจ้าของสิ่งปลูกสร้างแล้ว ผู้ดูแลจะต้องรับผิดชอบด้วยหรือไม่ ในปัญหานี้ นักนิติศาสตร์ฝรั่งเศสยังมีความเห็นไม่ลงรอยกัน โดยกล่าวว่าหากตีความว่าคนอื่นนอกจากเจ้าของสิ่งปลูกสร้างอาจรับผิดชอบได้ จะเป็นการเพิ่มเติมความหมาย ถ้าเจ้าของมีใครดูแลสิ่งปลูกสร้างนั้น เจ้าของก็อาจจะได้ เบี่ยงเอาจากผู้มีหน้าที่ดูแลอีกชั้นหนึ่งได้ ในเมื่อมีความผิดขึ้น และการระเห่งความรับผิดชอบของเจ้าของก็จะเบาบางลง ตามความเห็นของศาลฝรั่งเศสนั้น ส่วนมากชี้ไปในทางว่า เจ้าของสิ่งปลูกสร้างแต่ผู้เดียว เป็นผู้รับผิดชอบ^๓ แต่มีคำพิพากษาบางเรื่องวินิจฉัยให้ผู้อื่นนอกจากเจ้าของรับผิดชอบเหมือนกัน แต่เป็นส่วนน้อย^๔

ค. เหตุยกเว้นความรับผิด

ศาลฝรั่งเศสวินิจฉัยว่า เจ้าของสิ่งปลูกสร้างที่พังทลายลง เนื่องจากการบกพร่องในการบำรุงรักษา หรือการก่อสร้างไม้ค้ำ จะต้องรับผิดชอบ จะอ้าง

^๑ Civ. 1 Février. 1893.D-93-1-181.

^๒ Aix 39 Novembre 1899 ; จีค เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่ง

ลักษณะละเมิด, หน้า ๒๓๐ - ๒๓๒.

^๓ Req. 4 Juillet 1905 D.1906-1-425. Nancy 10 Novembre 1900 D-1901-2-417.

^๔ Dijon 21 Janvier 1869. D-74-3-430.

ว่าตนปราศจากความผิดไม่ได้^๑ เหตุที่วินิจฉัยว่า เจ้าของสิ่งปลูกสร้างไม่สามารถจะ
อ้าง เหตุยกเว้นความรับผิดได้นั้น เพราะการที่มีการพังทลาย เนื่องจากความบกพร่อง
ในการบำรุงรักษาหรือเนื่องจากการก่อสร้างไม่ดีนั้น ย่อมบ่งอยู่ในตัวแล้วว่า เจ้าของ
มีความผิด กล่าวคือ บกพร่องในการบำรุงรักษา หรือทำการก่อสร้างไม่ดี จึงแก้ตัว
ว่าไม่มีความผิดไม่ได้^๒ ศาลฝรั่งเศสวินิจฉัยว่า เจ้าของสิ่งปลูกสร้างอาจปฏิเสธ
ความรับผิดได้โดยอ้าง เหตุ ๓ ประการคือ

๑. เหตุสุดวิสัย เช่น เจ้าของสิ่งปลูกสร้างพิสูจน์ว่าสิ่งปลูกสร้าง
ของตน ซึ่งพังทลายลง เนื่องจากการขาดการบำรุงรักษานั้น ไม่อาจบำรุงรักษาได้
เพราะเมื่อนั้นถูกศัตรูรุกราน ทำให้เจ้าของสิ่งปลูกสร้างต้องอพยพไปอยู่แห่งอื่น จึงไม่
สามารถทำการบำรุงรักษาได้ เป็นต้น^๓

๒. ความผิดของผู้เสียหาย เช่นผู้บุกรุก ซึ่งปราศจากเหตุอันควร
ได้บุกรุกเข้าไปในบ้านหลังหนึ่งที่พังทลายลง และได้รับอันตราย ถือได้ว่าเป็นความผิด
ของผู้เสียหายเอง อย่างไรก็ตาม ในกรณีนี้ เจ้าของสิ่งปลูกสร้างอาจต้องรับผิดส่วนหนึ่ง
หากตนมิได้แขวนป้ายเตือนแก่มหาชนให้ทราบถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น หรือมิได้ทำรั้วกัน
เขตบริ เวณที่ เป็นอันตรายไว้^๔

Req. 26 Juillet 1909.D.1909-1-533.

^๒ จิต เศรษฐบุศกร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า ๒๓๒.

^๓ Carbonnier, Droit civil, p. 377 แต่ จิต เศรษฐบุศกร,

หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า ๒๓๓ อธิบายว่า แม้จะปรากฏว่ามีการอ้าง
เหตุสุดวิสัยหรือความผิดของผู้เสียหายและวินิจฉัยมิให้ เจ้าของสิ่งปลูกสร้างต้องรับผิด แต่
แท้จริง เป็นเรื่องขาดหลักเกณฑ์ในมาตรา ๑๓๘๖ คือมิได้พังทลายเนื่องจากความบกพร่อง
ในการบำรุงรักษา หรือเนื่องจากการก่อสร้างไม่ดี.

^๔ Carbonnier, Droit civil, p. 377.

๓. ความรับผิดชอบทั่วไปตามหลักกฎหมาย ๑๓๘๔ วรรค ๑

หลักกฎหมาย ๑๓๘๔ วรรค ๑ ซึ่งมีบัญญัติให้บุคคลต้องรับผิดชอบความเสียหาย ซึ่งสิ่งของที่ตนดูแลได้กอนั้นนั้น เริ่มมีวิวัฒนาการในระยะปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งความเจริญในด้านเครื่องจักรกลได้ก่อให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นมากมาย ซึ่งอุบัติเหตุเหล่านั้นไม่สามารถระบวว่าได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อค้นหาหลักการในด้านการกำหนดความรับผิดชอบในคดีที่ไม่สามารถพิสูจน์ถึงความผิดได้ จึงได้มีการอธิบายความหมายของมาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๑ นั้น อย่างไม่รัดกุม การตีความกฎหมายเพื่อจะนำมาใช้บังคับ จำเป็นต้องได้รับความกระจ่างเพียงพอเสียก่อน คราบจน ค.ศ. ๑๙๒๐ ถึง ๑๙๓๐ ได้มีคดีศาล เป็นจำนวนมากเกี่ยวกับการ เรียกค่าเสียหายจากอุบัติเหตุรถยนต์ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เสียหายอยู่ในสภาพได้รับอันตรายสาหัสหรือ เป็นอันตรายร้ายแรง เกินกว่าที่จะให้การพิสูจน์ความผิดของผู้ขับขี่รถยนต์ได้ และในขณะเดียวกัน ผู้ขับขี่รถยนต์ก็ยินดีที่จะชดเชยค่าเสียหาย แต่ศาลไม่อาจพิพากษาให้เขารับผิดได้ ดังนั้น กฎหมายมาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๑ จึงถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการบังคับคดีประเภทนี้

ความรับผิดชอบทั่วไปตามหลักกฎหมาย ๑๓๘๔ วรรค ๑ แยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. ความหมายของคำว่าสิ่งของและการกระทำของสิ่งของ

คำว่า "สิ่งของ" (choses) ตามมาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๑ มี

ความหมายรวมทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ใน ค.ศ. ๑๙๒๒ ได้มีพระราชบัญญัติลงวันที่ ๗ พฤษภาคมเพิ่มบทนิยามในมาตรา ๑๓๘๔ อีก ๒ วรรค เป็นวรรค ๒ และวรรค ๓ และได้กล่าวถึงการกระทำของอสังหาริมทรัพย์ไว้ด้วย ๒ ความหมาย

Ibid., pp. 383 - 384.

๒ (๑) มาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๒ และวรรค ๓ บัญญัติดังนี้

"อย่างไรก็ดี บุคคลที่ เข้ายึดถือซึ่งอสังหาริมทรัพย์ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือยึดถือซึ่งสังหาริมทรัพย์ใด ๆ โดยสิทธิใดก็ตาม เมื่อ เกิดเพลิงไหม้ เนื่องมาจากทรัพย์สินที่กล่าวแล้ว ย่อมจะไม่รับผิดชอบบุคคลที่ ๓ ในการใช้ค่าเสียหายอันเพลิงนั้นได้กอนั้น นอกจากจะพิสูจน์ได้ว่าเพลิงนี้เนื่องมาจากความผิดของตนหรือ เนื่องมาจากความผิดของบุคคลที่ตนต้องรับผิดชอบ

ของคำว่าสิ่งของนี้รวมทั้งวัตถุหรือสิ่งใดก็ตามสภาพแล้ว ไม่มีอันตรายเกิดขึ้นได้เลย^๑
และวัตถุอันตรายโดยสภาพด้วย

วัตถุอันตรายที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น มีหลักว่าจะต้องมี
ความสัมพันธ์ในระหว่างวัตถุนั้นกับความเสียหายที่ก่อให้เกิดขึ้น แต่ไม่จำเป็นต้องมีการ
สัมผัสกันระหว่างวัตถุนั้นกับบุคคล หรือสิ่งที่ได้รับความเสียหาย หรือเป็นการกระทำของ
เนื้อวัตถุนั้นเสมอไป เช่นลอร์ดค็อกเอาท์ก้อนหินเล็ก ๆ ไปทำให้หน้าต่างโพลีคาร์บอเนตของร้าน
หนึ่งแตก รถบรรทุกได้ขับขึ้นรถบรรทุกจนรถบรรทุกต้องหักหลบไปชนต้นไม้^๒ เช่นนี้รถ
เป็นวัตถุอันตราย สิ่งของตามมาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๑ จึงหมายถึงสิ่งของทุกชนิด เว้นแต่
สัตว์ตามมาตรา ๑๓๘๕ และสิ่งปลูกสร้างตามมาตรา ๑๓๘๖ เท่านั้น ตัวอย่างที่ศาล
ฝรั่งเศสได้วินิจฉัยว่าเป็นสิ่งของตามมาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๑ คือท่อแก๊สที่ระเบิดขึ้น
สายไฟฟ้าที่ถูกคนตาย ประตูรถที่ปิดไม่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ ตะเกียงที่ก่อเพลิงไหม้ขึ้น
ที่นั่งชิงช้าที่ทำให้คนบาดเจ็บ ขวดรีนน้ำโซดาอัดลมที่ระเบิดขึ้น บรรดาโคที่คนเลี้ยงล้ม
พื้นกระดานที่ทำให้คนลื่นล้ม ลูกหนัง เทนนิสปลิวไปถูกตาคนดู ใบไม้ที่หล่นลงมาอุดท่อ
ระบายน้ำ^๓ เป็นต้น

การกระทำของสิ่งของ ซึ่งจะต้องรับผิดชอบ หมายถึงสิ่งของนั้นเป็นตัวการหรือ
มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสียหาย^๔ แต่มีปัญหาเกิดขึ้นว่าจะถือว่าความเสียหาย

บทบัญญัติที่น่ามาใช้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของและผู้เช่าไม่ได้ ความ
สัมพันธ์อยู่ในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓๓๓ - ๑๓๓๔ ของประมวลกฎหมายแพ่ง"

^๑ Carbonnier, Droit civil, p. 387.

^๒ Ibid., p. 385.

^๓ จีดี เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า ๒๔๔.

^๔ Lawson, Anton and Brown, Amos & Walton's Introduction

เกิดขึ้น เนื่องจากการกระทำของบุคคลหรือจากการกระทำของสิ่งของ ในเรื่องนี้นักนิติศาสตร์ฝรั่งเศสมีความเห็นว่า ในกรณีที่สิ่งของใดมีส่วนรวมในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นนั้น ให้ถือว่าสิ่งของใดปฏิบัติไปโดยอยู่ในกรอบบังคับของบุคคลหรือไม่ ถ้าอยู่ในกรอบบังคับคือสิ่งของใดปฏิบัติตามการบังคับบัญชาของบุคคลอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้ก็เรียกว่า เป็นการกระทำของบุคคล แต่ถ้าไม่อยู่ในกรอบบังคับของบุคคล คือสิ่งของใดหลุดไปจากการควบคุมของบุคคลแล้ว ก็ต้องเรียกว่า เป็นการกระทำของสิ่งของ เช่น ถ้าปืนไคล์ขึ้นโดยบุคคลจับขึ้นประทับแล้วยิง กระสุนจึงไปถูกคนเขา ย่อมถือว่าเป็นการกระทำของบุคคล แต่ถ้าปืนไคล์ขึ้นเพราะตกลงมาที่พื้น หรือถือปืนอยู่แต่ยิงไม่ไปเกี่ยวไกเขา ถือว่าเป็นการกระทำของสิ่งของ ส่วนกรณีอุบัติเหตุจากรถยนต์นั้น ศาลฝรั่งเศสได้วินิจฉัยว่า เข้ามาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๑^๑

อย่างไรก็ตาม มีการกระทำของสิ่งของอยู่อย่างหนึ่ง ซึ่ง เมื่อก่อความเสียหายขึ้นแล้ว ไม่เกิดความรับผิดตามมาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๑ นี้ ได้แก่การที่สิ่งของใดก่อความเสียหาย เพราะเพลิงไหม้ ความชื้นนี้ ปรากฏอยู่ในมาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๒ และวรรค ๓ ทั้งนี้ เมื่อสิ่งของใดก่อความเสียหายเพราะเพลิงไหม้ขึ้น กรณีจึงเป็นความรับผิดทางละเมิดตามหลักขรรคมดาในมาตรา ๑๓๘๒

ข. บุคคลที่ต้องรับผิด

ตามมาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๑ มีไ้ระบุว่าบุคคลใดต้องรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสิ่งของ แต่ไ้ระบุว่า "ยอมมีการรับผิดต่อความเสียหายซึ่งสิ่งของที่ตนดูแลไ้ก่อกขึ้น" ย่อมหมายความว่า บุคคลที่ต้องรับผิดก็ไ้คือผู้ดูแลนั้นเอง ผู้ดูแลหมายถึง เจ้าของหรือผู้ไ้ใช้สิ่งของนั้น เช่น เกี่ยวกับความหมายของ เจ้าของหรือ

ผู้ที่ไร้อันเรื่องความรับผิดชอบจากการกระทำของตัวเอง?

ค. เหตุยกเว้นความรับผิด ^๒

ความรับผิดตามมาตรา ๑๓๘๘ วรรค ๑ เป็นบทสันนิษฐานของกฎหมายว่า บุคคลที่ดูแลสิ่งของจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสิ่งของนั้น ผู้ดูแลสิ่งของจะโต้แย้งแต่เพียงว่าตนไม่ได้กระทำความผิดมิได้ เหตุยกเว้นความรับผิด ซึ่งมีอยู่ ๓ ประการคือ

๑. เหตุสุกวิสัย
๒. ความผิดของผู้เสียหาย
๓. ความผิดของบุคคลที่สาม

เหตุยกเว้นความรับผิดทั่วไปตามหลักในมาตรา ๑๓๘๘ (๑) ทั้ง ๓ ประการนี้ มีความหมายเช่นเดียวกับ เหตุยกเว้นความรับผิดจากการกระทำของสัตว์ กิ่งที่ได้อธิบายมาแล้ว

๒. ประเทศ เยอรมัน

โครงสร้างของกฎหมายเยอรมัน ยอมรับหลักในเรื่องความรับผิดของบุคคล ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยไม่คำนึงถึงองค์ประกอบทางจิตใจ คือ ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เหตุผลทางกฎหมายก็เหมือนหลัก *Bylands v. Fletcher* ของอังกฤษ หรือ *Théorie de la risque créée* ของฝรั่งเศส คือคุณธรรม

^๑ ซึ่งได้อธิบายไว้ในหัวข้อที่ ๑ เรื่องความรับผิดของบุคคลที่ควบคุมสัตว์แล้ว

^๒

Lawson, Anton and Brown, Amos & Walton's Introduction

tion to French Law, p. 236.

ได้มีการใช้วัตถุอันตรายโดยสภาพ เป็นภัยแก่บุคคลอื่นโดยคุณกรณีผ่านนั้นได้ประโยชน์จากการใช้วัตถุอันตรายนั้น จึงสมควรที่จะต้องเสี่ยงต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ความรับผิดชอบนี้นักกฎหมายเยอรมันเรียกว่า Gefährdungshaftung ^๑ แต่ตามกฎหมายเยอรมัน ไม่มีบทบัญญัติ เป็นหลักทั่วไป เช่นเดียวกับของอังกฤษว่าบุคคลซึ่งนำวัตถุอันตรายมาไว้บนที่ดินของตนจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น หากไม่ใช่ความระมัดระวังตามสมควร เพื่อป้องกันอันตรายนั้น ดังเช่นหลัก Rylands v. Fletcher แต่มีหลักที่ใช้บังคับเกี่ยวกับประเภทของอันตรายพิเศษบางอย่าง ^๒ ดังนี้

- ก. ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์
- ข. ความเสียหายเกิดจากโรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างอันติดกับที่ดิน

ก. ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์

ความรับผิดเกิดจากในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมีปรากฏอยู่ในมาตรา ๔๓๓ และมาตรา ๔๓๕ ดังต่อไปนี้

"มาตรา ๔๓๓ ผู้ใดถูกสัตว์ทำร้ายถึงตาย หรือทำร้ายร่างกาย หรือทำให้เสียอนามัยหรือทำให้ทรัพย์สินเสียหาย บุคคลผู้ดูแลรักษาสัตว์จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย เพื่อความเสียหายใด ๆ อันเกิดจากสัตว์นั้น"

"มาตรา ๔๓๕ บุคคลใดรับดูแลรักษาสัตว์ตามสัญญา ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายใด ๆ อันสัตว์นั้นได้ก่อให้เกิดขึ้นต่อบุคคลอื่น เช่นเดียวกับที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๓๓"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ E.J. Cohn, Manual of German Law, 2 d. ed., (London: Oceana Publications, 1968), 1 : 326.

^๒ Ernest J., Schuster, The Principles of German Civil Law, (New York: The Clarendon Press, 1907), p. 346.

ความรับผิดชอบนั้นจะไม่บังเกิดขึ้น หาก เขาได้ใช้ความระมัดระวังตามปกติในการดูแลรักษาสัตว์นั้น หรือความเสียหายจะต้องเกิดขึ้น แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นแล้วก็ตาม"

จากบทบัญญัติใน ๒ มาตราดังกล่าว บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์ก็คือ บุคคลผู้ดูแลรักษาสัตว์ (The person who keeps the animal) ตามมาตรา ๔๓๓ บุคคลผู้ดูแลรักษาสัตว์ตามสัญญา ตามมาตรา ๔๓๔ บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบนี้อาจปฏิเสธความรับผิดได้โดยพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามควรแก่พฤติการณ์ หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายย่อมจะเกิดขึ้น แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นแล้วก็ตาม แต่เดิมประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา ๔๓๕ บัญญัติให้ผู้เป็นเจ้าของใบอนุญาตให้ล่าสัตว์เหนือที่ดินของบุคคลอื่น ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าของที่ดินเพื่อความเสียหายใด ๆ อันเกิดแก่ที่ดิน และผลผลิตในที่ดินอันเกิดจากการล่าสัตว์เพื่อการกีฬา แต่ในปัจจุบันกฎหมายมาตราดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปแล้ว และได้บัญญัติความหมายของเกี่ยวกับในรัฐบัญญัติว่าด้วยการล่าสัตว์ (Bundesjagdgesetz) ลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๑๙๖๑

อันที่จริงบทบัญญัติในทำนองนี้ก็ปรากฏอยู่ในกฎหมายของหลายประเทศ ซึ่งส่งเสริมการล่าสัตว์เพื่อการกีฬา แต่สำหรับประเทศที่การล่าสัตว์เพื่อการกีฬา ยังไม่ได้แพร่หลายก็มักออกไปในแง่ที่ว่า หากสัตว์ก่อให้เกิดความเสียหายในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น ก็ให้ผู้ครอบครองสังหาริมทรัพย์นั้นไว้ได้ในทำนองปิดหน่วงหรือ เป็นประกันการเรียกค่าเสียหาย ซึ่งในกฎหมายไทยก็มีอยู่ในมาตรา ๔๕๒ และถือว่า เป็นนิรโทษกรรม แต่ถ้านำกรณีตามมาตรา ๔๓๕ แต่เดิมมาเปรียบเทียบกับ ก็เห็นจะไม่ตรงกันนัก เพราะจะมีประเด็นเรื่อง เจ้าของผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลรักษาสัตว์ให้พิพาทอยู่เสมอว่า ใครอยู่ในฐานะ เช่นนั้นแน่

นอกจากนี้ มีบางกรณีที่มีผู้ล่าสัตว์ต้องรับผิดชอบความเสียหายจากการกระทำของสัตว์ที่ตนล่า เพราะถือว่าสิทธิในสัตว์นั้น ได้เกิดขึ้นแล้วตามกฎหมายเรื่องการล่าสัตว์ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๑๙๕๒ (The Federal Hunting Law of November 29, 1952) และเจ้าของสัตว์เลี้ยงตามบ้าน ต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงของตน หากไม่ระมัดระวังดูแลสัตว์เลี้ยงของตนให้ดี (กฎหมายเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา ๔๓๓ ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๑๙๐๘) ๑

ข. ความเสียหายเกิดจากโรง เรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอันติดกับที่ดิน

ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากโรง เรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอันติดกับที่ดิน มีปรากฏอยู่ในมาตรา ๔๓๖ ถึงมาตรา ๔๓๘ ดังต่อไปนี้

"มาตรา ๔๓๖ ถ้าบุคคลใดถึงแก่ความตาย หรือได้รับอันตรายแก่กาย หรือแก่นามย หรือทรัพย์สินได้รับความเสียหายเพราะเหตุที่โรง เรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอันติดกับที่ดินพังทลายลง หรือเพราะส่วนใดส่วนหนึ่งของโรง เรือนหรือสิ่งปลูกสร้างแยกออกจากกัน ถ้าหากการพังทลายลงหรือการแยกออกจากกันนั้น เป็นเพราะการก่อสร้างบกพร่อง หรือการบำรุงรักษาไม่เพียงพอ บุคคลผู้ครอบครองที่ดินดังกล่าวจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายเพื่อความเสียหายใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น หน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นหากบุคคลผู้ครอบครองที่ดินได้ใช้ความระมัดระวังตามปกติ เพื่อป้องกันมิให้เกิดภัยอันตรายนั้น

บุคคลผู้ครอบครองที่ดินคนก่อนต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการพังทลายลงหรือการแยกออกจากกันของโรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างดังกล่าว ซึ่งเกิดขึ้นภายใน ๑ ปีนับจากการครอบครองได้สิ้นสุดลง เว้นแต่ระหว่างที่ได้ครอบครองอยู่นั้น ได้ใช้ความระมัดระวังตามปกติ หรือ เว้นแต่บุคคลผู้ครอบครองต่อมาสามารถที่จะปกป้องภัยอันตรายนั้นได้หากได้ใช้ความระมัดระวังตามควร

บุคคลผู้ซึ่งมีสิทธิ เป็นเจ้าของ เป็นผู้ครอบครองตามความมุ่งหมายแห่งบทบัญญัติ
นี้

"มาตรา ๔๓๗ บุคคลใดที่มีสิทธิครอบครองโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างของบุคคลอื่น ความรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๓๖ ตกแก่บุคคลนั้นแทนผู้ครอบครองที่ดิน"

"มาตรา ๔๓๘ บุคคลซึ่งรับหน้าที่ครอบครองดูแลโรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างอันติดกับที่ดินหรือบุคคล ซึ่งมีหน้าที่ดูแลโรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้าง เพราะเหตุที่เป็นผู้ใช้โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น ต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ครอบครองในความเสียหายใด ๆ อันเกิดจากการพังทลายลง หรือการแยกออกจากกันเป็นบางส่วน"

จากบทบัญญัติทั้ง ๓ มาตรากังกล่าว บุคคลที่ต้องรับผิดชอบ จะต้องรับผิดชอบเมื่อโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอันติดกับที่ดินพังทลายลง หรือ เพราะส่วนใดส่วนหนึ่งของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างแยกออกจากกัน อาจแยกประเภทบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างออกได้ดังนี้

๑. เจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากความบกพร่องในการก่อสร้าง หรือการบำรุงรักษาไม่เพียงพอ เว้นแต่เจ้าของจะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังเอาใจใส่ตามปกติวิสัยแล้ว แต่

ใน มาตรา ๔๓๖ วรรค ๓ ใช้อธิบายว่า "Only a proprietary possessor is a possessor within the meaning of these provisions." จึงหมายความว่า เฉพาะบุคคลผู้มีสิทธิ เป็นเจ้าของมิใช่ เป็นแต่เพียงผู้ครอบครองเท่านั้น ; Schuster, The Principles of German Civil Law, p. 347.

มาตรา ๔๓๖ นี้ไม่น่ามาใช้ในกรณีบุคคลภายนอกเข้าไปในบ้านและได้รับความเสียหายอันเป็นผลเพียงมาจากกับดักที่ซ่อนไว้ (concealed trap) เพราะกรณีเช่นนี้อยู่ในบังคับของมาตรา ๔๓๓ วรรคหนึ่ง เรื่องการกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งศาลได้วินิจฉัยแล้วว่าหลายคดีด้วยกัน^๑

๒. เจ้าของที่ดินคนก่อนต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการพังทลายหรือการแยกออกจากกันของโรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งเกิดขึ้นภายใน ๑ ปีนับจากการครอบครองที่ดินดังกล่าว เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามปกติหรือเว้นแต่เจ้าของคนต่อมาสามารถที่จะป้องกันการภัยนั้นได้ หากได้ใช้ความระมัดระวังตามควร

๓. ผู้ครอบครองโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง เช่นเป็นผู้เช่า ต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับเจ้าของ^๒

๔. บุคคลผู้มีหน้าที่ตามสัญญา กับเจ้าของที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างที่จะซ่อมแซมโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง หรือบุคคลผู้มีหน้าที่ต้องดูแลรักษาในฐานะผู้ใช้ต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้เป็นเจ้าของ

โดยหลักทั่วไปแล้ว โจทก์มีหน้าที่พิสูจน์เสมอว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติว่าจำเลยต้องรับผิดแม้ไม่มีส่วนผิด โจทก์จึงไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลย อย่างไรก็ตามจำเลยสามารถแก้ตัวได้เสมอว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอแล้ว^๓

^๑ Cohn, Manual of German Law, p. 164.

^๒ Schuster, The Principles of German Civil Law, p. 347.

^๓ Ibid., p. 348.

ค. ข้อสังเกต ตามประมวลกฎหมายแพ่ง เยอรมัน ไม่ได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบ
 เกิดจากเกี่ยวกับวัตถุอันตรายไว้ ดังนั้น หากเกิดความเสียหายจากวัตถุอันตราย ซึ่ง
 บุคคลใดครอบครองอยู่ และวัตถุอันตรายนั้นมิได้อยู่ในบังคับของกฎหมายหนึ่งกฎหมายใด
 โดยเฉพาะ ก็ต้องใช้หลักเรื่องละเมิดทั่วไปตามมาตรา ๔๒๓^๑ เรื่องการกระทำ
 ละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นข้อวินิจฉัยความรับผิด อย่างไรก็ตาม ศาล
 เยอรมันได้ตีความบังคับใช้กฎหมายมาตรา ๔๒๓ อย่างกว้างขวาง โดยสร้างหลัก
 กฎหมายว่าทุกคนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสาธารณชน ต้องคำนึงถึงสาธารณชน โดยเฉพาะ
 บุคคลที่เปิดสถานที่ของตนให้บุคคลอื่นเข้าไป จะต้องระมัดระวัง หลีกเลี่ยงอันตราย ซึ่ง
 จะเกิดขึ้นจากการใช้สถานที่นั้น ตัวอย่าง เช่น เจ้าของโรงแรมต้องระมัดระวังดูแล
 ว่า เก้าอี้ในโรงแรมมีสภาพดีและปลอดภัย "แม้ว่าผู้ใช้ เก้าอี้จะไม่ใช้แขกที่มาพักใน
 โรงแรมก็ตาม เทศบาลมีหน้าที่บำรุงรักษาสภาพถนนให้ปราศจากอันตราย หากถนน
 นั้นเกิดความเสียหายจากสภาพอากาศที่ไม่ดี มีคิ่จำนวนมากที่ศาล เยอรมันพิพากษาให้
 เจ้าของบ้านรับผิดชอบที่รักษาความสะอาดถนนจากน้ำแข็งและหิมะ หรือเอาทรายมากอง
 ในฤดูที่อากาศไม่ดี บริษัทให้เช่าแฟลตที่กำหนดหน้าที่ให้ผู้ใช้เช่าต้องเอาทรายมาโปรยที่
 ถนน จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลที่สาม ถ้าผู้ใช้เช่าละเลยไม่ปฏิบัติ
 หน้าที่นั้น และบริษัทไม่ตรวจตราดูแลผู้ใช้ บางครั้งพรหมลิขิตมีหน้าที่เก็บ เปลือกลูกด้วยที่ลูกค้า

^๑ ประมวลกฎหมายแพ่ง เยอรมัน มาตรา ๔๒๓ บัญญัติว่า "ผู้ใดจงใจหรือ
 ประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย
 ออนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด บุคคลนั้นจำต้องใช้ค่าสินไหม
 ทดแทนเพื่อการนั้น

บุคคลใดกระทำการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้อง
 บุคคลอื่น ๆ ก็ต้องรับผิดชอบ เช่นเดียวกับ แม้ว่าจะตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การฝ่าฝืนยอมจะ
 เกิดขึ้นได้ แม้ว่าจะมิใช่เพราะเหตุแห่งการกระทำผิดของผู้ละเมิดก็ตาม แต่หน้าที่ชดใช้ค่า
 สินไหมทดแทนยอมมีขึ้นได้ตลอด เมื่อการกระทำการฝ่าฝืนกระทำการอัน เป็นความผิด"

ที่ประมาณเดินเล็ดทิ้งไว้ และคุณแล้วลูกจ้างที่จ้างมา เพื่อการนี้ปฏิบัติหน้าที่จริง ๆ ๑

นอกจากนี้ ก็กิจการเกี่ยวกับรถไฟ รถราง เหมืองแร่ โรงงานอุตสาหกรรม ยวดยานพาหนะ เครื่องบิน ตลอดจนสารกัมมันตภาพรังสีและน้ำที่ถูกเก็บไว้ในปริมาณมาก หรือทางน้ำ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายขึ้นได้ตกอยู่ภายใต้กฎหมายพิเศษ ซึ่งกำหนดให้ ผู้ครอบครองดูแลต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาด ๒ จึงถือได้ว่าวัตถุดังกล่าวข้างต้น เป็น วัตถุอันตราย ซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดประเภทหนึ่ง

๓. ประเทศญี่ปุ่น

บทบัญญัติในเรื่องความรับผิดชอบเด็ดขาดตามกฎหมายญี่ปุ่น มีปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ในหมวดว่าด้วยการกระทำโดยผิดกฎหมายหรือละเมิด (Unlawful acts or "Torts" (Delicta)) ในมาตรา ๗๑๗ และมาตรา ๗๑๘ ซึ่ง บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

"มาตรา ๗๑๗ ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นแก่บุคคลที่สาม เนื่องจากสิ่งปลูกสร้าง บกพร่อง หรือดูแลรักษาไม่เพียงพอ ผู้ครอบครองสิ่งปลูกสร้างนั้นต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย แต่ถ้าผู้ครอบครองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร เพื่อจะหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว เจ้าของต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน

บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ให้ใช้บังคับถึงความบกพร่องในการปลูกหรือค้ำไม้ไผ่ หรือต้นไม้ควย

Ibid., p. 156.

Ibid., pp. 164 - 167.

กรณีความเสียหายดังกล่าวข้างต้น ถ้ามีบุคคลอื่นจะฟ้องรับผิดชอบในเหตุที่ก่อความเสียหายควยแล้ว ผู้ครอบครองหรือเจ้าของอาคารใช้สิทธิไล่ เบียดเอาจากบุคคลนั้นได้"

"มาตรา ๓๑๘ ผู้ครอบครองสัคว์ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายสำหรับความเสียหายใด ๆ อันเกิดแก่สัคว์นั้น เว้นแต่เขาจะได้อาศัยความระมัดระวังในการ เลี้ยงการ รักษาตามชนิดและวิธีของ สัคว์

ความรับผิด เช่น เกี่ยวกันนั้นตกแก่บุคคล ซึ่ง เลี้ยงรักษา สัคว์ ไว้แทนผู้ครอบครอง สัคว์ควย"

จากบทบัญญัติใน ๒ มาตราดังกล่าว อาจแบ่งประเภทความรับผิดเกิดจากตามกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็น ๒ ประเภทดังนี้

๑. ความเสียหายเกิดจากสิ่งปลูกสร้าง
๒. ความเสียหายเกิดจากสัคว์

๑. ความเสียหายเกิดจากสิ่งปลูกสร้าง

"สิ่งปลูกสร้าง (Structures on land) หมายถึงตึกและสิ่งก่อสร้างชนิดต่าง ๆ เช่น เชื้อนกวาง ถนน สะพาน ทาวน์ เป็นต้น หากสิ่งปลูกสร้างหรือไม้ไผ่ ต้นไม้ ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น เนื่องจากมีข้อบกพร่องในสิ่งปลูกสร้าง หรือจากการดูแลรักษาไม่เพียงพอ ผู้ครอบครองจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายตามมาตรา ๓๑๗ ซึ่งมีข้อยกเว้นความรับผิดในกรณีที่ผู้ครอบครองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร เพื่อจะหลีกเลี่ยงอันตรายและป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว ตัวอย่างเช่น ผู้เช่าบ้านได้ขอให้เจ้าของบ้านซ่อมแซมสถานที่ ๆ เป็นอันตราย และอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น หรือกรณีที่ผู้เช่าที่กินบางส่วนได้ก่อสร้างรั้วอย่างถูกต้องแล้ว ความเสียหายก็ยัง เกิดขึ้น แม้จะได้ป้องกันพอสมควรแก่ เหตุ เช่นนี้ เจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน และอีกกรณีหนึ่งซึ่ง เป็นข้อยกเว้นความรับผิดคือ กรณีที่เกิดจากความวิบัติทางธรรมชาติ (natural calamity) หรือ เหตุสุควิสัย บุคคลไม่จำต้อง

รับผิดชอบค่าสินไหมทดแทน ซึ่งในกรณีความเสียหายเกิดจากเหตุสุดวิสัยนี้ ทั้งผู้ครอบครอง และเจ้าของ ไม่จำเป็นต้องรับผิด^๑

ตามมาตรา ๓๓๗ วรรคสามหมายถึงกรณีที่มีบุคคลซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบใน ต้นเหตุแห่งความเสียหาย เช่นมีบุคคลรับทำงานหรือปลูกต้นไม้และไม้ไผ่ ซึ่งตกลงว่า จะเป็นผู้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความบกพร่องในการก่อสร้าง หรือการ ปลูกต้นไม้ และไม้ไผ่ดังกล่าว เมื่อผู้ครอบครองหรือเจ้าของได้ใช้ค่าสินไหมทดแทน แก่ผู้เสียหายไปแล้ว สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยจากบุคคลที่ตกลงรับผิดชอบนั้นได้ แต่จะ อาศัยข้อตกลงดังกล่าวนี้ปฏิเสธความรับผิดชอบผู้เสียหายโดยตรงไม่ได้^๒

๒. ความเสียหายเกิดจากสัตว์

ตามมาตรา ๓๑๘ คำว่า "สัตว์" (animal) หมายถึงสัตว์ชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยงตามบ้าน (domestic animal) สัตว์ป่า (wild animal) เช่นนก ปลา สัตว์น้ำอื่น หรือสัตว์ชนิดใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นเชื่องหรือไม่เชื่อง คุร่ายหรือ มีวิสัยอย่างไรก็ตาม หากความเสียหายเกิดจากสัตว์แล้ว ผู้ครอบครอง (the possessor) จะต้องรับผิด เว้นแต่จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้ประมาท เลินเล่อ และได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการเลี้ยงการรักษาทามชนิดและวิสัยของสัตว์ เหตุผลที่กฎหมายให้ผู้ครอบครองสัตว์ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์ เพราะ โดยที่สัตว์ไม้อาจมีเจตนา เช่นเดียวกับมนุษย์ ผู้ครอบครองจึงต้องรับผิดชอบในการกระทำ

^๑ J.E. De Becker, Annotated Civil Code of Japan, 1st.ed., (London: Butterworth & Co., 1909), 2: 280. อธิบายความมาตรานี้ โดย ไขถ้อยคำว่า "No one is responsible for damages caused by a natural calamity." จึงต้องแปลความว่าไม่ว่าบุคคลใดก็ไม่ต้องรับผิดทั้งสิ้น.

^๒ Ibid.,

ทุกอย่างของสัตว์ ปัญหาว่าการดูแลรักษาสัตว์ เป็นการ เพียงพอแล้วหรือไม่ นั้น เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ศาลจะ เป็นผู้พิจารณา เฉพาะคดีไปโดยคำนึงถึงชนิดและนิสัยของสัตว์^๑

ค. ข้อสังเกต ตามประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่น ไม่ได้บัญญัติถึงความรับผิดเด็กขาดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายไว้ ดังนั้น หากเกิดความเสียหายจากวัตถุอันตรายซึ่งบุคคลใดครอบครองอยู่ จึงต้องใช้หลักเรื่องละเมิดทั่วไปตามมาตรา ๓๐๘^๒ เรื่องการกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาท เลิน เลอ เป็นข้อวินิจฉัยความรับผิด อย่างไรก็ตาม ความในมาตรา ๓๐๘ วรรคสอง ซึ่งเพิ่มเติมโดยกฎหมาย ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๑๘๘๘ มีข้อยกเว้นมิให้ใช้บังคับกรณีอัคคีภัยที่เกิดขึ้นโดยอุบัติเหตุ หากอัคคีภัยนั้นมิได้เกิดขึ้นโดยความประมาท เลิน เลออย่างร้ายแรงแล้ว บุคคลที่ก่อให้เกิดอัคคีภัยนั้นไม่ต้องรับผิด^๓ ดังนั้น วัตถุอันตรายอื่น ๆ หากก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น จึงต้องพิจารณาตามมาตรา

เมื่อได้พิจารณากฎหมายลักษณะละเมิดทั้งของประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์และระบบประมวลกฎหมายแล้ว เห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นระบบกฎหมายใด บทบัญญัติเรื่องความรับผิดเด็กขาดนั้นไม่เด็กขาดจริง ๆ โดยจำเลยสามารถพิสูจน์ถึงเหตุยกเว้นความรับผิดได้เสมอ การเรียกชื่อความรับผิดประเภทนี้ว่า Strict Liability แทน Absolute Liability จึงน่าจะถูกต้องแล้ว

Ibi d.

^๒ ประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่น มาตรา ๓๐๘ บัญญัติว่า "ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเลอ กระทำการฝ่าฝืนสิทธิของบุคคลอื่น จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการนั้น

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา ๓๐๘ ไม่ใช้บังคับในกรณีที่เกิดอัคคีภัยขึ้น โดยอุบัติเหตุ เว้นแต่บุคคลที่ก่อให้เกิดอัคคีภัยนั้น จะมีส่วนผิดโดยประมาทเลิน เลออย่างร้ายแรง"

^๓